

העתונות היהודית המוקדמת בארצות הברית – שורשיה, בעיותיה ותפקידיה

ברברה שטראוס-ריד

NEW YORK, TEBETH 29, 5621, JANUARY 11, 1861.

PUBLISHED BY
CLAS. P. SCHMIDT & CO.
OFFICE:
104 N. BAY THIRD STREET.
Cincinnati, O., July 21, 1841.

ולאחר מכן החלו להשתתף בפעילויות ציבוריות נוספות, אם כי מספר בתי מחוקקים במדינות השונות קיימו אפליה כנגד היהודים באמצעות חוקות משלהם — אפילו לאחר שתוקת ארצות הברית ומגילת הזכויות (Bill of Rights) אסרו חוקים המתייחסים לפולחן דתי. הקהילות היהודיות באמריקה הבינו כי הן עברו לשם לצמיחתן, והחלו להיראות ולפעול יותר כמו שכניהן, תוך כדי הצמחת שורשים כלכליים בארצם החדשה.

באירופה של שלהי המאה ה-18 פתח נפוליון את הגיטאות, ובכך הרציא מספר נכבד של יהודים מהבידוד שבו היו שרויים עד אז. חירות זו ארכה כימי שלטונו של נפוליון, ומשהסתיימה תקופתו היה על היהודים שטעמו את טעם החופש לחזור לגיטאות המבודדים שלהם. שמעם של החיים החדשים שהיהודים באמריקה זכו להם, הגיע לרבים מיהודים אלה, והם החליטו לתור אחריהם. הגל הגרמני של ההגירה היהודית החל ב-1820 ונמשך יותר מ-25 שנה. אמריקה היתה נתונה אז בתהליך של הכרה עצמית פרוטסטנטית, שהרי גילוי אמריקה וראשית הפרוטסטנטיות התרחשו באותה תקופה.

רוכל יהודי במערב ארצות הברית, אמצע המאה ה-19 — איור לא מתמאי, שכנגד דומים לו יצאה העתונות היהודית

עיון בעתונות היהודית שלפני מלחמת האזרחים בארצות הברית יש בו משום עניין היסטורי בהיותו אמצעי לבחינת מאמצייה של קבוצה אתנית שולית ליצור זהות משלה באומה חדשה. ניתן לראות תקופה זו כתחילת החיפוש של היהדות האמריקאית אחר הפוטנציאל הנרחב שלה. כפי שציין מרדכי קפלן, פילוסוף ומייסד התנועה ליהדות מתחדשת (The Reconstructionist Movement), הקהילה היהודית האמריקאית נבדלת בהתנסות ההיסטורית שלה מקבוצות אתניות אחרות באמריקה, ולכן ניתן להתייחס אל העתונות היהודית האמריקאית המוקדמת כחלק בלתי נפרד מהתנסות היסטורית זו.

היהדות החלה בכתובים, והפכה לדת הספרותית ביותר והמשופעת ביותר ביצירות בקרב דתות העולם הגדול. יהודים הביעו הערצה ליכולתו של האדם לנצל את כוחו הגדול ביותר, מתן עדות נצחית למחשבותיו — באמצעות המלה הכתובה. הכתבים העבריים הבסיסיים ביותר הם התנ"ך, המשנה והתלמוד, המדרש, ספרות השאלות ותשובות (שו"ת), ויצירות מודרניות יותר. היהודים היו במערכות חברתיות ומדיניות משתנות, והיה עליהם לנסח מחדש, את חוקיהם, תפיסותיהם ותבניותיהם החברתיות ללא הפסק, בעודם נאמנים לתפיסות היסוד של המונותאיזם.

תלותם של היהודים בכתביהם ככוח מאחד נגד הצורך בשינוי מתמיד נשתמרה בלא קשר למסורת היהודית — שהיא בעיקר עניין של מוצא גיאוגרפי — שאליה הם משתייכים: האשכנזים, מונח הבא לציין את היהודים הגרמנים, הפולנים, הרוסים והמזרח-אירופים החל מימי הביניים; או הספרדים, לציון היהודים שמקורם מחצי האי האיברי והעמים סביב הים התיכון. שתי המסורות דבקו באותה דת, אך שינו את טקסיהן עקב הבדלים בסביבה ועקב העובדה שהאשכנזים היו מבודדים ונרדפים, בעוד שהספרדים השתלבו בקרב התרבויות הסובבות אותם, עד שאף אותם השיגו הרדיפות החל בגירוש ספרד.

את תחילת ההגירה היהודית לאמריקה מייחסים רשמית להגעתה של הספינה "סנט צ'ארלס" לניו אמסטרדם (שמה הקודם של ניו יורק בעת השלטון ההולנדי), ב-23 בספטמבר 1654. הנוסעים היהודים לא נתקבלו בברכה במושבה הנוצרית, אולם לאחר הפעלת לחצים על המושל פיטר סטיווסנט על ידי תומכיו באמסטרדם, הורשו היהודים להישאר. במהלך מאה השנים הבאות קמו התיישבויות יהודיות ברוז-איילנד, צפון קרוליינה, ג'ורג'יה, וירג'יניה ופנסילוניה, ובכל אחת מהן התגורר מספר מצומצם של יהודים, בעיקר יוצאי הולנד וספרד. בשנת 1740 חוקק בפרלמנט הבריטי בלונדון חוק המעניק למתיישבים היהודים שבמושבות בצפון אמריקה זכויות מדיניות בסיסיות, כולל האפשרות לקבל זכויות אזרח.

בעוד שמספר חוקרים סבורים כי היהודים נשארו נאמנים לדתם ולמנהגיהם, מגלה מחקר מעמיק יותר כי היהדות האמריקאית גיבשה לעצמה מסגרת תרבותית שאיפשרה ליהודי להישאר יהודי ועם זאת להפוך לאמריקאי. בזמן מלחמת העצמאות היו קרוב לוודאי כ-2,500 יהודים במושבות. רובם נטלו חלק במאבק לעצמאות,

הקהילה היהודית בארצות הברית התפתחה במהירות באמצע המאה. כאן נראה בית הכנסת אוהבי שלום בבוסטון, שראשיתו ב-1842

"The Occident and American Jewish Advocate" (המערב והפרקליט היהודי-אמריקאי) הוצא לאור על ידי יצחק ליסר (Leeser) בשנים 1843-1869, ועסק, בין היתר, בהתאמת היהדות לחיים במדינה חדשה. "The Asmonean" (החשמונאי), השבועון היהודי הראשון באמריקה בשפה האנגלית, הוצא לאור בניו יורק בין השנים 1840-1858 על ידי מהגר טרי בעל מודעות פוליטית, רוברט ליון (Lyon), אשר עסק בנושאים יהודיים בהקשר הרחב יותר של החיים באמריקה.

"The Israelite" — הזכור והמשפיע ביותר מבין פירסומים אלה — היה שופרה של התנועה הרפורמית החדשה בחיים היהודיים באמריקה. "The Israelite" הוצא לאור על ידי הרב יצחק מאיר ויזו (Wise) בסינסינטי החל ב-1854 ועד מותו של הרב ב-1900 — והוא עדיין מתפרסם. זה היה שבועון שהציב לעצמו כמטרה לאחד את הקהילה היהודית על רבדיה השונים תחת כנפיו של ארגון יחיד ומאוחד. "The Messenger" (השלית) היה עתון שנקרא בעיקר בניו יורק; הוא נוסד בשנת 1857 על ידי שמואל מאיר איזקס, שנטייתו החזקה לעבר האורתודוקסיה השפיעה על העתון לאורך כל שנות הופעתו. לבסוף, "The Weekly Gleaner", הפירסום היהודי היחיד בתקופה שלפני מלחמת האזרחים אשר ראה אור בחוף המערבי, הוצא לאור מדי שבוע, החל בשנת 1857, על

הרב יצחק מאיר ויזו, עורך ה"איזוראליט", בצעירותו, בעת שהגיע לסינסינטי

הפרוטסטנטיות ראתה עצמה באמריקה כדת מיסיונרית, ומידה רבה מהקנאות המיסיונרית שלה נחשפה בפרסום "חוברות התעוררות" שכמה מהן יועדו בפירוש להעביר את היהודים על דתם. תגובתה של הקהילה היהודית לעובדה של היותה מטרה להתנצרות הולידה את פירסום כתב העת היהודי הראשון באמריקה, "The Jew" (היהודי), אשר יצא לאור לראשונה במרס 1823, ואשר היה פולמוס בכתב נגד הפעילות המיסיונרית הנוצרית. מטרת הפירסום, שהוצא לאור כמפעל פרטי של אדם מיוחד במינו ושמו סולומון הנרי ג'קסון, היתה להאבק במאמצי הנרחבים של "האגודה האמריקאית לשיפור מצבו של היהודי" (American Society for Meliorating the Condition of the Jew, להלן: ASMCI), שבראשה עמד הכומר ג'וזף פריי, ובירחון שלה, "Israel's Advocate" (פירסומים נוצריים מיסיונריים נשאו כותרות שמטרתן היתה למשוך קוראים יהודים, כגון "Israel's Advocate, Israel Indeed" ו-"Jewish Chronicle"; זה האחרון הוא גם שמו של העתון היהודי הוותיק ביותר בשפה האנגלית, אשר יוצא לאור באנגליה עד היום, זה למעלה מ-150 שנה, שלא היה לו כמובן כל קשר לעתון המיסיונרי באמריקה). "The Jew" יצא לאור מדי חודש עד מרס 1825, ונסגר, כנראה עקב מחסור בכסף, לאחר שעמד במרץ ובהחלטיות מול התקפותיה של ASMCI. הפירסום היהודי הראשון באמריקה נולד כתוצאה מהצורך לפעול נגד מעשיהם של אנשים אחרים. הפירסומים הבאים יצאו לאור לא לפני 1843, והצליחו יותר, החזיקו מעמד במשך זמן רב יותר, ובאופן עקרוני, השפיעו יותר. הפירסומים הללו הם שיהוו עבורנו את מקור המידע על הקהילה היהודית ההולכת ונבנית. חמשת כתבי העת — "The Occident", "The Asmonean", "The Israelite", "The Messenger" ו-"The Weekly Gleaner" ייבחנו כאן לקביעת מעמדם בחיים המתפתחים של היהודים באמריקה.

1789-1790, נוסד "The Arminian", כתב עת מתודיסטי לדוקטרינה ופילוסופיה.

בתחילת המאה ה-19 המשיכו לקום כתבי עת אשר שיקפו את תחומי העניין השונים של האומה החדשה. במיוחד יוצגה הדת בתקופה זו, המלאה בהתפלגויות ומחלוקות, ובה כל אמונה חדשה ניסתה להשמיע את קולה שלה. "The New York Missionary Magazine and Repository of Religious Intelligence" שנוסד בשנת 1800, הפך לביטאון המיסיונרי הראשון. תפקידו הבסיסי היה לדווח על אגודות מיסיונריות ותחיות דתיות, וכן על מיסיונרים בארצות חוץ. כן יצאו לאור מגזינים דתיים שיועדו לנשים וילדים.

בעוד שפירסום הספרים התמסד עוד קודם לכן, ההוצאה לאור הדתית הפכה תלויה יותר ויותר בכתבי עת, כיוון שהעתונות כאמצעי התאימה יותר לשרת את מטרת הדת מאשר ספרים. מחלוקות בקרב סיעות או כיתות שונות, התפלגות והעובדה שהקימו קבוצות משל עצמן, כל אלה הביאו לייסוד כתבי עת דתיים רבים יותר החל משלהי המאה ה-18. חוג השפעתם יכול היה להתרחב אל מעבר לתחום הפירסום גרידא; ואכן, לקראת סוף הרבע הראשון של המאה ה-19, אחד מכתבי העת, "The Methodist Christian Journal and Advocate" היה בעל תפוצה — על פי הערכותיו שלו עצמו — של יותר מ-25,000 עותקים. ה-"Christian Advocate" של ניו יורק, השבועון הנפוץ ביותר באמריקה, יצא לאור בשנת 1830 באופן סדיר בתפוצה של 30,000 עותקים. תקופה זו התאפיינה בהתפלגויות ומחלוקות בין אנשי אמונה, כאשר דתות ממוסדות מתקוטטות ביניהן, ובה בעת מתאחדות כדי להרוף את הפונדמנטליסטים. כתוצאה מכך התרבו הפירסומים הדתיים. אמריקאים שהפיצו מידע ברחבי המדינה נוכחו כי כתבי העת היו אמצעי אידיאלי, כיוון שמספר רב של אנשים היו מסוגלים להחזיקם ולקרוא בהם; ואכן, הללו תרמו לידיעת קרוא וכתוב בקרב תושבי אמריקה. מחלוקות פילגו את הדתות הישנות והממוסדות; כתבי העת עסקו בכך, לעיתים קרובות בשכנוע פנימי רב. למעשה, כתבי עת דתיים מילאו תפקיד חינוכי באופן הבסיסי ביותר, בהציגם בפני קהל קוראיהם דברי פרשנות על הקבוצות הדתיות השונות.

עד שנת 1824 הופיעו כשני תריסרים של ירחונים דתיים, רובם של קבוצות דתיות מוגדרות; היתה זו גם תקופת פריחה ושגשוג לשבועונים ועיתונים יומיים. פירסומים דתיים מוקדמים אלה מילאו תפקידים רבים. ראשית, הם הגנו על אמונות כיתותיהם. שנית, הם סיפקו חומר נותן השראה ובעל רקע היסטורי לשם השגת תמיכה מתמשכת מצד הקוראים; שלישית, אף כי מספר עורכים ומפרסמים נמנעו מלכתוב על נושאים חילוניים, ולא פירסמו גינויים או מחלוקות, עורכים ומפרסמים אחרים הצליחו כיוון שעסקו בחריפות בנושאים אלה. כמו כן, העורכים התמקדו בפעילויות הדתיות הן באמריקה והן במדינות מרוחקות — בפרט באנגליה ובסקוטלנד. עם זאת צידדו כתבי העת גם בדוקטרינות של קבוצות דתיות מסוימות, דיווחו על מחלוקות נוכחיות, וחזקו אמונות יסוד. הם דמו לכתבי העת "The Atlantic" ו-"The Nation", שכן מגזינים

ידי הרב יוליוס אקמן (Eckman), אשר חוסר יעילותו בתחומי קהילתו שלו הפך אותו לכוח העיקרי בהיווצרותה של הקהילה היהודית במערב ארצות הברית. כיום נראה שחמשת האנשים שהיו מעורבים בפירסומים אלו — שלושה חילונים ושני רבנים — השתמשו בכתבי העת שלהם ככוחות שתרמו לייסודה של הקהילה היהודית האמריקאית. להלן נעסוק בחמישתם, נבחן את ההשקפות ההיסטוריות והחברתיות שהינחו אותם, וננתח את תוכן העתונים על מנת לציין את פעולותיהם ותרומותיהם לקהילה היהודית החדשה באמריקה.

בין השאלות שנעלה בעניין זה: מה היו תפקידיה של העתונות היהודית האמריקאית באמריקה בתקופה שלפני מלחמת האזרחים? כיצד טיפל כל עורך בנושאי הרפורמה (שהיתה אז תנועה חדשה שמתרחה להתגבר על השמרנות הדתית היהודית) והאמריקניזציה? על אלה נושאים הושם הדגש? האם העורכים, שכולם היו מהגרים, הגיבו לחדשות מן העולם? האם מאמרי המערכת עסקו בתוכנם של כתבי עת אחרים? האם ניסו כתבי העת הללו להפיץ רעיונות חדשים ביהדות? האם עתה, כאשר היו באמריקה, הם הגדירו זכויות, חובות וציפיות של קוראים? האם מילאו תפקיד בשינוי פני היהדות באמריקה מאלה שהיו בעולם הישן? על שאלות אלה ניתן לענות באופן הטוב ביותר על ידי עיון בגיליונות מידגמיים ובדיקת סוגי הדיווחים המוקדשים לנושאים שונים אשר, בחלקם, עונים על השאלות.

על מנת להבין טוב יותר את התפקיד שמילאה העתונות היהודית בתקופה שלפני מלחמת האזרחים באמריקה, נבחן בקצרה את העתונות הדתית והאתנית של תקופה זו. העתונות היהודית היתה לאו דווקא מכשיר דתי, כפי שהיהדות איננה דת בלבד, אלא אף מערכת תרבותית.

העתונות הדתית באמריקה לפני מלחמת האזרחים

כתבי עת דתיים היו המוצר העיקרי של העתונות באמריקה החל מאמצע המאה ה-18, כאשר נוסד בבוסטון כתב העת הדתי הראשון במושבות — "The Christian History Containing Accounts of the Revival and Propagation of Religion in Great Britain & America". כתב העת יצא לאור כל שבוע במשך שנתיים, ברכבו על הגל של "ההתעוררות הגדולה", תנועת התחייה הדתית (the Revivalist Movement) שסחפה את ניו אינגלנד והלמה בדלתות הכנסייה השמרנית הממוסדת. תוכנו המפוכח, ואולי אף המשעמם, כלל מעקב אחר פעולותיהם של כמרים, חרשות על תחיות דתיות ועוד עניינים הקשורים לכנסייה באנגליה, בסקוטלנד וכן באמריקה. כן דאג כתב העת זה, באמצעות מכתבים, לקרב את שתי התרבויות, האנגלית הישנה, והאמריקאית החדשה.

בסביבות אמצע המאה ה-18 תקף כתב העת את הכנסייה האפיסקופלית של אנגליה על שדחפה לפיתוחו של King's College, כיום אוניברסיטת קולומביה. זמן לא רב לאחר מכן, בשנים

בשנות ה-20 של המאה ה-19 מנו כתבי העת הכלליים באמריקה כמה מאות, והם נקראו על ידי מספר רב מאוד של אנשים. פילדלפיה צמחה והייתה ל"עיר המגזינים"; קוראים חיפשו בעתונים אחר מידע, אחר חדשות ופרשנות נבונה להן, אחר הדרכה במחשבה הפוליטית שלהם, ובידור. יתר על כן, בסביבות אמצע שנות ה-30 של המאה ה-19, כתבי עת דוגמת "The North American Review", "The Knickerbocker Graham's" ו-"Godey's" החלו להיות נפוצים ברחוב האמריקאי. כתבי עת אלה, בנוסף על כתבי העת הדתיים, השתדלו לשפר את המוסר ואת המידות של הקבוצות השונות, וזאת מול חברה המפולגת לקבוצות שונות, שכל אחת מהן מנסה לשפר את המדינה ואת תושביה.

איזידור בוש – עתונאי ועורך יהודי שדרכו לא צלחה

אלה, שעל פי אופיים השתייכו לקבוצות דתיות מוגדרות ופעלו במחצית הראשונה של המאה ה-19, נודעו בכנותם. בעת שהאומה החדשה מצאה את מקומה לצד הקהילות הוותיקות והממוסדות של העולם המערבי, ניסו העורכים להטביע בקוראיהם את הדרו וייחודו של האופי הלאומי, והשתדלו לקדם לימוד ורכישת ידע. כתבי העת הדתיים נועדו לא רק לשם דיונים תיאולוגיים ופולמוסים דתיים – כמו קיומם של חיים לאחר המוות או קיומו של הגיהנום – אלא גם כדי לעסוק בגילוי לב בנושאים חילוניים, תוך שהם מתחרים בכתבי עת מסחריים. לדוגמה, המניע מאחורי כתבי העת שיצאו נגד מוסד העבדות היה בעיקרו דתי. יתר על כן, הדת מילאה תפקיד "מאחורי הקלעים" גם במיתקפה נגד התמכרות לשתייה, אשר החלה בשנת 1826 עם מה שהיה, קרוב לוודאי, כתב העת הראשון למען התנורות ממשקאות חריפים, "The National Philanthropist". גם העישון הפך מטרה להתקפה בכתבי עת רבים, כמו שעורכים ועתונאים ניסו לשים קץ למלחמות הדו קרב. מסעי צלב נוספים נוהלו בעד זכויות הנשים, כולל זכות הבחירה והחינוך לנשים, ריווחת הנוער והכרה לאומית בחג ההודיה, ונגד פרסום תמונות תועבה, מסחר לא חוקי וחזירים משוטטים ברחובות, הקוראים בכתבי עת אלה מצאו בהם חינוך במובן הרחב, כיוון שהם הפכו את הספרות והאמנות לעממיים ושווים לכל נפש; הם הורו בענייני מוסר, נימוסים וטעם והפכו לבתי ספר, יועצים, מורים ומחנכים – בתנאי שניתן היה להשיגם ולקרוא בהם. החדשות ופרשנותן היו חשובים כיוון שהעתונים נטו להיות קשורים למקומם, וספרים נקראו על ידי מעטים בלבד. מבקרים אירופים, עם זאת, הגדירו את ארצות הברית לעיתים קרובות כמקום ברברי, מקום שבו אנשים הם מחוסרי תרבות, טעם, חוכמה או נימוסים (דוגמה ידועה לשמצה להתקפות הללו ניתן למצוא בספרה של פונסיס טרולופ "Domestic Manners of the Americans", אשר פורסם בשנת 1832).

צללית של יצחק ליסר, עורך ה"אוקסידנט"

כאל מנודים. העתונות הסינית סייעה להיאבק בתחושת ההתנכרות, והופיעה כדור-לשונית.

העתונות הפינית באמריקה שימשה את הכנסיה, שפעלה להבטיח שהמהגרים לא ישכחו את הדת. היא שמרה גם על אידיאלים, כגון מאבק בשתייה. עתונות המהגרים הגרמנים באמצע המאה ה-19 שימשה כגשר בין העולם החדש לישן, בסייעה לשמר את הקשרים התרבותיים הגרמניים למולדת הישנה, וגילתה ופירשה למהגרים את דרכי החיים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים באמריקה.

העתונות ההיספנית, החלה להופיע לפני 1820. העתונים הראשונים החלו כמוספים בספרדית של העתונים באנגלית, אך פעמים רבות היו החדשות מופיעות בספרדית שבוע לאחר שהתפרסמו באנגלית. משום כך היו דוברי הספרדית בלתי מודעים לחדשות העכשוויות, ובכך ניתן למוסדות השלטון שליטה רבה יותר. העתונים היו גם מקור לאחדות עבור הקהילה, אשר היתה נתונה תחת לחץ, לפעול באופן קולקטיבי. עתונות זו במאה ה-19, לא עודדה השתלבות בחברה האמריקאית, אלא הטיפה לזכות זהות תרבותית חזקה ונפרדת.

העתונות האירית באמריקה במאה ה-19 פעלה כדוגמת עתוני מהגרים אחרים: נתנה למהגרים מידע שיקל על השתלבותם במדינה החדשה, ובה בעת סייעה להם ללמוד על התרחשויות חשובות במולדתם. העורכים החזיקו בהשקפות התומכות בהשתלבות והשתדלו שהקוראים יסתגלו למנהגיה ודרכיה של החברה האמריקאית.

העתונות האיטלקית המאוחרת בניו יורק, בין השנים 1880 ל-1915, היתה שונה בהרבה מעתונות המהגרים האחרת, כיוון שבמקום לסייע לקוראים בהסתגלותם לחיים באמריקה, היא פגעה לעיתים קרובות בסיכויי קוראיה להתאים עצמם לתרבות האמריקאית או להשתלב בה. אירועים פוליטיים תוארו באופן בלתי מדויק, העורכים שמרו על בורות ההמונים על מנת להשפיע עליהם בימים של בחירות, בעודם מתיימרים לספק עידוד וביטחון. עתונות זו שימשה יותר ליצירת תחושה של לאומיות איטלקית באמריקה, אך הדיפה ריח אנטי-אמריקאי חריף.

מאידך, העתונות הנורווגית באמריקה השתדלה לחנך את קוראיה. בין השנים 1875-1925 דיווחו העתונים לקוראים שהתגוררו במקומות רחוקים ומבודדים על מה שהתרחש בשאר חלקי המדינה.

הנה כי כן, העתונות האתנית, בפרט במאה ה-19, עודדה תקשורת בין יחידים בעלי רקע דומה. הרעיון החוזר ונשנה, של תמיכה בהשתלבות וסיוע למהגרים בהסתגלות לחיים באמריקה, מופיע אצל רוב הקבוצות, אשר תמכו באחדות כגורם המסייע לפתרון בעיות הקהילה.

כפי שנראה, רבים מתפקידים אלה מאפיינים את העתונות היהודית האמריקאית לפני מלחמת האזרחים, שאותה נבחן עתה ביתר פירוט.

בשנות ה-40 הפכה העתונות הדתית לאינטנסיבית במיוחד. לבני קבוצת ה-Congregationalists (כת פרוטסטנטית הדוגלת בשלטון עצמי לכל עדה ועדה) לבדם היו לפחות 25 כתבי עת; לקתולים היו כ-40 או 50. ה-"Biblical Repository" טען בינואר 1840 כי "מכל חומר הקריאה של העם, שלושה רבעים הינו חומר דתי טהור...מכל ההוצאות לאור שלושה רבעים הינן בעלות אופי תיאולוגי, אתי ודתי." שמונה שנים מאוחר יותר, יכלה העיר ניו-יורק לבדה להתפאר ב-52 כתבי עת דתיים, ולפי המפקד שנערך בשנת 1850, היו בארצות הברית 191 פירסומים דתיים, כמחציתם עתונים.

השימוש בכתבי העת כמצע לטיעונים תיאולוגיים הביא לשימוש המתמיד אף כמצע לאינטרסים חילוניים, שבו נדונו עניינים העומדים ברומם של חיי היומיום בתקופה שלפני מלחמת האזרחים. אחדים נותרו ככדים, משעממים ומלאים בפילפולים תאולוגיים, אולם אחרים היו מלאי חיים ומשופעים במחלוקות קטנוניות, שעמדו במרכז ההתעניינות המקומית.

עתונות של קבוצות אתניות אחרות

נראה כי תפקידה הבסיסי של העתונות האתנית באופן כללי הוא פירסום נושאים ועניינים הנוגעים לקבוצה האתנית המסוימת שתקשורת ההמונים סוקרת באופן בלתי מספק או מתעלמת מהם בכלל. "Freedom's Journal", העתון הראשון של השחורים, אשר נוסד ב-1827, דרש מהשחורים באמריקה להגן על האינטרסים שלהם ולחפש זהות ב"עולם הלבן" שבו חיו. חוקר מסוים מציין כי העתון, שנפרץ בכל המדינה, פיתח "סוג של אחווה, מודעות שחורה...בקרוב בני חורין ועבדים לשעבר...". כדי להשיג זאת התמקדו העורכים בתחומים שהעניקו לשחורים תדמית מכובדת, כגון חינוך, כנסיה, ואגודות אחווה. הרעיון היה לדחוף להשקפה מכובדת יותר של השחורים הן במותחיהם של הלבנים והן של השחורים על עצמם. כמו כן, לעתונות השחורה היתה השקפה שונה על הקהילות השחורות מאשר ללבנים או לעתונות הממוסדת. העתון האינדיאני הראשון, "The Cherokee Phoenix", נולד מהצורך להגיב על משברים. כאשר בני שבט הציירוקי נעקרו ממקומותיהם בתחילת המאה ה-19, טופל עניינם בעתון זה, ולא באמצעי תקשורת המוניים אחרים. הוא גם איפשר לאינדיאנים לתקשר זה עם זה באשר לאסונותיהם הקולקטיביים ולהגיב על פירסומי השקר בנוגע לעמם, שפורסמו באמצעי התקשורת ההמוניים. חוקרים אחדים סבורים כי העתונים האינדיאנים המוקדמים ניסו לחנך את בני עמם כדי שסיכוייהם לשרוד יגדלו, לאחר שהלבנים השתלטו על אדמותיהם. כלומר, תפקידם היה לדווח ולתמוך.

את העתונות האסייתית באמריקה ניתן לייצג על ידי העתונות הסינית מהמאה ה-19. גם עתונות זו נבעה מתחושת משבר, כאשר פועלים סינים, שהובאו לקליפורניה כדי לעבוד בסלילת מסילות ברזל, עברו הלם תרבותי קשה. הם הבינו כי לא רק שיהיה עליהם לעבוד קשה על מנת לפרנס את עצמם, אלא גם היחס אליהם יהיה

ומנהיגים יהודיים החלו להיות מודאגים מנטישה זו. מספר כתבי עת הופיעו כדי להעלות את המודעות היהודית, ביניהם ה-"Allgemeine Zeitung des Judenthums" (מגדבורג, גרמניה, 1837), ה-"Der Israelit des Neunzehnten Jahrhunderts" (לונדון, 1841), ה-"Revue Orientale" (מיינינגן, גרמניה, 1839), ה-"Les Archives Israelites de Paris" (פריז, 1840). עתון נוסף היה "Der Orient" (לייפציג, 1839), ביטאנו של ד"ר יוליוס פורסט, פרופסור באוניברסיטת לייפציג. כתב עת זה עסק בדיווחים, מחקרים וביקורות על ההיסטוריה והספרות של היהודים, ובין האנשים שכתבו בו היו מדינאים, שופטים ואנשים בולטים אחרים בעלי השכלה גבוהה.

יצחק ליסר התרשם מכתב העת של פורסט, ונראה כי עיצוב כתב העת שלו עצמו הושפע, לפחות חלקית, מזה של פורסט. ליסר קרא לכתב העת שלו "The Occident" (המערב), כנראה, בתגובה לשם "Orient" (מזרח). מילות ההמשך של כותר המשנה של כתב העת החדש, "American Jewish Advocate", מקורן במה שליסר הגדיר כמטרתו של כתב העת, וייתכן אף שהשם ניתן בתגובה לכתב העת המיסיונרי "Israel's Advocate".

ליסר כונה "המנהיג הדתי היהודי החשוב ורב ההשפעה ביותר בתקופה שלפני מלחמת האזרחים", והיה אחראי לפירסום היהודי-אמריקאי הראשון, לבית הספר הראשון לרבנים בארצות הברית ולאגוד הקהילות הראשון — ועד נציגי היהודים האמריקאים. הוא תירגם את התנ"ך לאנגלית, אירגן בתי ספר יהודיים, והפך את הדרשה באנגלית למרכיב קבוע בתפילת הבוקר בשבת.

כתב העת "The Occident and American Jewish Advocate", שהוא מקור המידע היחיד שיש לנו על השנים 1839-43 מפי אנשים שחיו באותה תקופה, סיפר על היישובים היהודיים, איכות חייהם של היהודים והבעיות והנושאים העיקריים שאיתם התמודדה הקהילה היהודית בעולם החדש. לדברי מקסוול ווייטמן ואדווין וולף: "השנים של ההיסטוריה היהודית-אמריקאית מ-1830 עד לסיום מלחמת האזרחים הן, למעשה, 'עידן ליסר'".

תפקידו של ליסר, כמנהיג דתי וכסופר, בהתפתחות החיים היהודיים באמריקה החל ב-1828, בריצ'מונד, וירג'יניה, לשם היגר ב-1824 מגרמניה, בהיותו בן 18. בשנה זו ביקשו ממנו כמה אנשים ששמו אינו ידוע לנו, שהוא ישקול תגובה למאמר שפורסם בעתון "London Quarterly Review", המגנה את היהודים כקבוצה, משמיץ אותם ומוציא דיבה על אופיים הדתי והמוסרי. תחילה התליט ליסר לא להתייחס בפומבי למאמר זה, אך לאחר שהמאמר הועתק ופורסם על ידי עתון בניו יורק, הוא כתב שני מאמרי תגובה מלאי השראה, שפורסמו בעתון "The Richmond Whig", לפני שבעלי העתון החליטו להפסיק לפרסם את המחלוקת בעתונם. דברי ההגנה החריפים של ליסר הסבו אליו את תשומת לבם של אנשים אחרים. שמו נכלל ברשימת המועמדים לתפקיד תזן בקהילת "מקווה ישראל", קהילה מכובדת בפילדלפיה. אף שחש כי אינו לגמרי

"The Occident"

כלי הביטוי הראשון שהחדיר תחושת שייכות לאומית ביהודים המפורזים בכל רחבי ארצות הברית היה "The Occident and American Jewish Advocate" שנוסד ב-1843, שנה אחת לאחר שה-ASMCJ החל לפרסם את ה-"Jewish Chronicle", מחליפו של "Israel's Advocate". בין השנים 1830 ו-1840 גדלה הקהילה היהודית בארצות הברית באופן משמעותי: מ-4,000 ל-15,000 נפש. עם הגידול המספרי צצו בעיות חדשות כאשר היהודים החלו להסתגל לביתם החדש, ויצחק ליסר (Leeser), המוציא לאור של כתב העת "The Occident", חש צורך לטפל, באופן סדיר, בנושאים שעמם מתמודדים היהודים בתוך ארצות הברית ומתוצה לה.

בסוף שנות ה-20 של המאה הקודמת נראו החיים היהודיים בארצות הברית ללא עתיד, בעיקר בשל נישואי תערובת שהיו נפוצים — לא רק בקרב יהודים שנולדו וחיו שם עם הוריהם או אף עם הזרי הוריהם, אלא אף בקרב אלה שהגיעו זה לא מכבר. בשל כך התפשטה הסברה שהיהדות כרת אינה יכולה להתפתח בסביבה האמריקאית מכיוון שאין לה תפקיד מוגדר בחייהם של המהגרים הצעירים הבאים לארץ החופש. על מוסדות דתיים הקשורים לקהילות קיימות נאמר כי אינם יכולים להקנות השכלה; רבים מבוגריהם היו אדישים להיסטוריה היהודית ולא היה להם כל רצון לקיים מנהגים וטקסים דתיים. הם גילו אדישות או אפילו עוינות למאמצים להתמודד עם הבעיות של חינוך יהודי ולהתאימו לארץ החדשה.

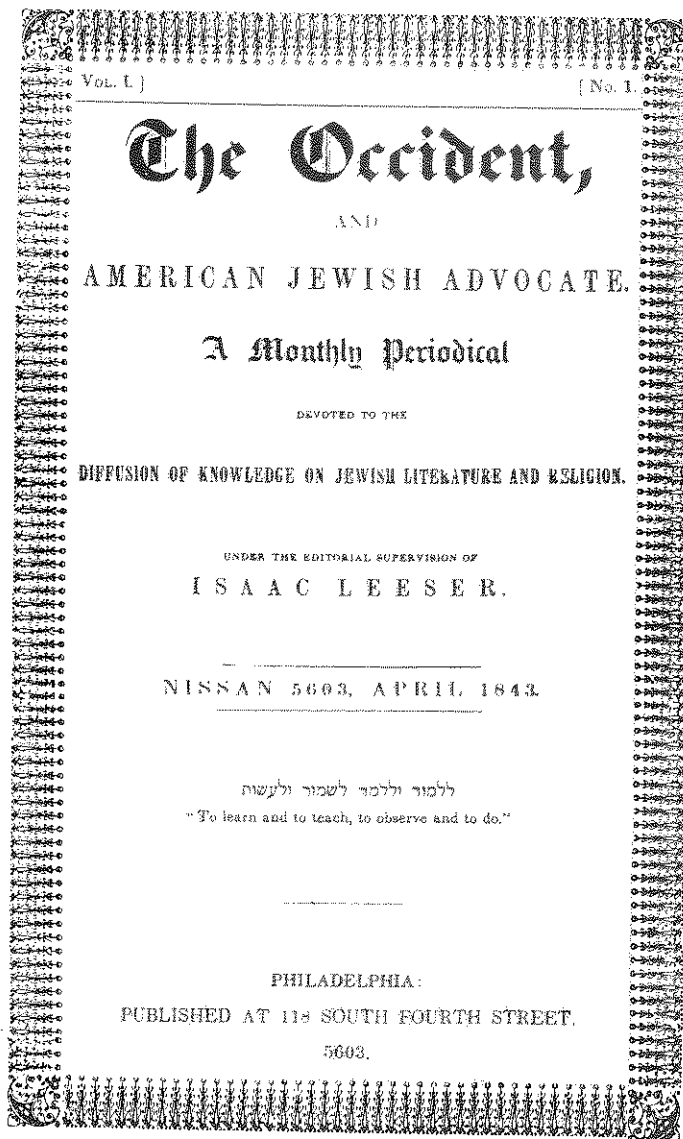
בארצות הברית לא היו ליהדות כל שורשים, שמהגרים שזה מקרוב באו יוכלו להצמד אליהם. גרוע מכך, לא היתה אף קבוצה גדולה של יהודים שטבעה דפוס חיים על פי המסורת היהודית. העדר קהילות חשובות הביא לכך שההתייחסות ליהודים מצד החברה הסובבת אותם היתה רק על בסיס אישי ולא כחלק מקהילה תומכת. היהודים, מצידם, לא היו מודעים לצורך לתמוך ולחזק את הבסיס המשותף — קיום מנהגי היהדות — בבית, בבית הכנסת, או במסגרת הקהילה.

בנוסף, לא היה כל לחץ חיצוני שידרבן אותם ויעניק להם את הצורך להגן על ייחודם. שום כנסיה ממוסדת או גוף ממשלתי רשמי בארצות הברית לא נשא את דגל השנאה ליהודים, שנאה שבני דתם ואבות אבותיהם סבלו ממנה מאז ראשית ימי הנצרות. בארצות הברית, ככל שהדבר קשור לחוקים ולמוסדות שלטון, היו היהודים שווים לשכניהם. מאז תקופת הזוהר של אלכסנדריה שלפני תחילת הנצרות, לא חיו יהודים באווירת חירות כזו. בסביבה האמריקאית הפתוחה, סביבה שהציעה מיגוון של רעיונות ואידיאלים, יכלו היהודים לבחור, מרצונם, האם לדבוק באמונתם, ליהפך לחילונים או להמיר את דתם.

במובנים מסוימים, החל התהליך עוד קודם לכן, באירופה. יהודים מערב-אירופיים שנחשפו לתנועת ההשכלה, עמדו בפני שאלות דומות כשהחלו לנטוש מרצונם את אמונת אבותיהם. הוגי דעות

ידה אוקסידנט" של ליסר, שהופיע בפילדלפיה

חיו, לא חשו צורך להשתתף בטקסים דתיים. הקהילה סבלה מריבוי נישואי תערובת, חברי "מקווה ישראל" בחרו בליסר, שהיה אז בן 22, ברוב דחוק, לתפקיד חזן הקהילה בספטמבר 1829. לרוע המזל, אלה שהתנגדו לבחירתו המשיכו להתנגד לו גם לאחר הבחירה, וגרמו לו לקשיים בעת שניסה למלא את תפקידו החדש. הוצאתו לאור של כתב העת "The Occident" היתה, לפיכך, הדרך שבה יכול היה ליסר להפעיל את מלוא השפעתו, וייתכן שדרך זו הביאה לו לתגמולים שונים מאלה של חיי היומיום בקהילה. בניגוד לכתב העת של ג'קסון, "The Jew", שקדם לו, עתונו של ליסר פנה לקוראים בכל רחבי ארצות הברית, ואף הגיע למספר צנוע של אנשים מחוץ לגבולות המדינה. עד סוף שנת קיומו השנייה, היו לכתב העת 510 מנויים. רשימת המנויים גדלה במקביל לתנועת היהודים ברחבי היבשת אל איזור האוקיינוס השקט. עד מהרה הסתמכו היהודים רק על "The Occident" של ליסר להשגת ידיעות בנושאים יהודיים.

מוכן, היה ליסר המועמד המוכשר ביותר לתפקיד, וקיבל את המינוי. קהילת "מקווה ישראל", שנוסדה בשנות ה-40 של המאה ה-18, היתה הקהילה היהודית הראשונה בפילדלפיה. היא לא הנהיגה טקסי פולחן רשמיים ומאורגנים עד 1771.

"מקום בטוח תחת השמש"

ב-1830 חיו רק מעט יהודים באזורים עירוניים בארצות הברית וכמעט שליש מהם חיו בשתי ערים – ניו יורק ופילדלפיה. בניו יורק, שאוכלוסייתה מנתה 150 אלף איש, היה מספר היהודים 1,150, או 0.7%. בפילדלפיה, שאוכלוסייתה מנתה 161 אלף איש, היה מספר היהודים 750, או 0.5%. קהילת "מקווה ישראל" לא נהנתה מתמיכה רבה בקרב היהודים. הם לא נהגו לבקר באופן סדיר בבית הכנסת, מקרים של חילול שבת אירעו לעיתים קרובות משום שיהודים אמריקאים, שחשו חופשיים בסביבה הפתוחה שבה

בקרב הרוב הנוצרי. ליסר ייסד למעשה את החברה לחינוך עברי בפילדלפיה, שנושמה במוסדות המדינה. חברה זו ייסדה בית ספר, שפתח את שעריו בטקס רב רושם ב-7 באפריל 1851. "The Occident" גם עשה מאמץ לחזק את הארגון החלש של הקהילה היהודית.

ב-1844 הציג ליסר לקוראיו תוכנית בת שלושה שלבים: א. להקים רשות דתית מוסמכת; ב. להקים בתי ספר לחינוך דתי וכללי; ג. לקדם הרמוניה ו"פעולה מתואמת" בין כל היהודים הפזורים בחצי הכדור המערבי.

מיועץ – לסמכות

בסוף 1848 ובתחילת 1849, הוגבר קצב השינויים החברתיים בקרב יהודי ארצות הברית. מהגרים יהודים בהמוניהם זרמו לאמריקה, ורבים מהם, בייחוד מאזורים דוברי גרמנית, הביאו עימם סוג חדש של יהדות, זר ומאיים על היהדות המסורתית האורתודוקסית. כבר בספטמבר 1844, במאמר שנשא את הכותרת "הזעזוע של הרפורמה", התעמת ליסר עם האיום על אחרותה של הקהילה היהודית: התנועה הרפורמית.

ליסר לא נטש מעולם את מאמציו לסגל את היהדות המסורתית לתרבות האמריקאית. כתב העת שלו הפך לאמצעי חשוב להציע, להבטיח, ולהעיר על צמיחת מוסדות הקהילה. בעמודיו של כתב העת שלו סייע ליסר לארגן את הקהילה ולאחדה, תוך ניסיון להפוך את היהודים, הפזורים בכל רחבי היבשת, לאנשים המודעים זה לזה. במשך שש שנים, 1843-1849, עד התחלת הופעתו של "The Asmonean", שימש כתב העת של ליסר לבדו כחוליה המקשרת בין קהילות חדשות לבין קהילות ותיקות יותר, וסייע לשמור על הדת והתרבות היהודית.

את מירב מאמציו – עובדה הניכרת במספר הרב של מאמרי מערכת שהוקדשו לכך – הקדיש ליסר לבניית הקהילה היהודית-אמריקאית. הוא תיעד את היישובים החדשים של היהודים בארצות הברית, שינויים בבתי הכנסת, בתי ספר דתיים חדשים, בתי חולים יהודים, מאמצים פילנטרופיים, הגעתם של אנשים חשובים לקהילה ועזיבתם אותה. כן סיפק לקהל קוראיו היהודים חדשות על הקהילות היהודיות הוותיקות יותר שמחוץ לגבולות ארצות הברית, סיקר החלטות חדשות הנוגעות לחייהם של יהודים במדינות אחרות, כינוסים רבניים, חדשות מן הסמינרים ומבתי הכנסת, זכויות היהודים וכיוצא באלה.

באמצעות דפי "The Occident" למדו הקוראים היהודים על קהילות יהודיות חדשות באפאלו, ניו יורק; בלינצ'בורג-ריולינג, וירג'יניה; במאריסויל, נוואדה סיטי, וסאן פרנסיסקו, קליפורניה; בקווינס, אילינוי; בסאות' בנד, אינדיאנה; בירוק, הריסבורג, ולנקסטר, פנסילוניה. ליסר פירסם מודעות "דרושים" לחזנים, שוחטים ומוהלים. כאשר צרכים אלו נענו, פירסם "The Occident" את שמותיהם של האנשים שקיבלו את העבודה. לעומת זאת,

בגיליון הראשון של כתב העת הסביר ליסר את מטרת פירסומו של "The Occident". הוא אמר שייסקר כל מה שיהיה בו כדי לקדם את המטרה היהודית ואת האינטרסים האמיתיים של העם היהודי. בקהילה היהודית הנבוכה, הבלתי בטוחה בעצמה והבלתי רגועה, סייע ליסר ליהודים האמריקאים להגיע לתחושה של חוויות וציפיות משותפות, של עבודה בהווה והתמודדות עם העתיד – בכוחות משותפים. הוא רצה להבטיח את הישרדותה של הקהילה היהודית, והוא התחייב להקדיש עצמו "לומר את האמת, ללא כוונת זדון, כל אימת שלעניות דעתנו אנו חשים בסכנה המחקרבת לרווחת עם ישראל..."

ליסר, שהחל גם לשאת דרשות באנגלית בקהילתו, וכתב ופירסם כתכפיות גדולה, הצהיר כי יפרסם ב-"The Occident" מאמרים בנושאים אופייניים הדרכתי. הרצון לשפר את החינוך היהודי בער בעצמותיו, ובמידת הצורך, הוא הסתמך על ספרי הרכה בגרמנית. הוא הבטיח לשאת דרשה אחת בכל חודש ולסקור ספרים על "בני צמנו", וספרים של "ידידינו האירופיים". לדבריו, מאמרים בנושאים השנויים במחלוקת יתפרסמו, כתנאי שיהיו גלויי לב, מכובדים, ויימנעו מתארי גנאי. הוא הציע לפרסם ידיעות על כנסים דתיים ציבוריים ועל חברות, וכן על דיונים, מסות ומאמרים על דת, היסטוריה יהודית, שירה, סיפורת וחדשות על קהילות אמריקאיות וזרות. כתב עת הופיע במהלך השבוע הראשון של החודש, ושימש כמאגר של חדשות מהקהילה היהודית. הפורמט שלו היה זהה לזה של כתבי העת באנגלית באותה עת ומידותיו היו 8.75x5.75 אינץ' (21x14 ס"מ). השימוש בעברית היה מועט, אך המוטו, הן בעברית והן באנגלית, היה: "ללמוד וללמד, לשמור ולעשות" ("To learn and to teach, to observe and to do").

הנושאים החשובים ביותר על סדר יומו של ליסר היו ההגנה על היהדות נגד התקפותיהם של המיסיונרים (שחידשו את מאמצייהם הנמרצים להעברת יהודים לנצרות בתחילת שנות ה-40 של המאה ה-19); מאבק נגד כל צורה של אנטישמיות לאומנית; הגנה על המטרות היהודיות ברחבי העולם; מאבק בנישואי תערובת ובאדישות בקהילה היהודית, ובאופן כללי יותר – להבטיח "מקום בטוח תחת השמש" ליהדות האמריקנית. כתב העת של ליסר קרא בלהט להגנה מפני ה-ASMCJ וגופים אחרים, הצביע על שגיאות בטקטיקה שלהם, ויצא נגד קיבעונות "נוצריים" כגון "Sunday Blue Laws" [חוקים פוריטניים בניו אינגלנד, שאסרו על קיום מנהגים מסוימים, בייחוד שתייה או עבודה ביום ראשון – המתר]. והפיתח חג ההודיה לחג נוצרי.

בשל הכרתו שעליו לחזק את מחויבותם של היהודים ליהדות, הקדיש ליסר זמן ומקום פירסום בעתון למאבק בנישואי תערובת, להדגשת הצורך לשמור על השבת והכשרות, ולעידוד מנהגים דתיים כמו קבורת המת ומנהגי אבלות. ליסר גם נטל על עצמו לעורר מוטיבציה: "הדת היהודית אינה מתמצית באמונה בלבד, אלא דורשת גם מעשים". הוא רצה להניע אנשים, להעניק להם חינוך כיהודים ולגרום להם לחזק את רווחתם הרוחנית של ילדיהם

שהתפרסם רק אחת לחודש, עשה לכל היותר רושם צנוע על יהודים שהיו זקוקים למידע ולהשראה. בנוסף, ליסר חי בפילדלפיה, מרכז יהודי גדול כשלעצמו, אך קהילה שעמדה בצילה של הקהילה היהודית הגדולה יותר בניו יורק, שהיתה זקוקה לכלי ביטוי יהודי משלה. הוא ייצג בית כנסת ספרדי, על מנהגיו וטקסיו המסורתיים, ואילו החלק המכריע של המהגרים שהגיעו לארצות הברית בסוף שנות ה-40 היו אשכנזים, שרבים מהם באו ממקומות שבהם היתה ליהדות הרפורמית השפעה גדולה.

הוצאת כתב העת "The Occident" נמשכה שנה אחת לאחר מותו של ליסר ואז הופסקה.

שני שבועונים יהודיים נוסדו ב-1849 כדי לענות על צורכיהם של יהודי ניו יורק. הראשון, "Israels Herold" (שמבחינה היסטורית אינו מעניין במיוחד), עתון בגרמנית, החל לצאת לאור ב-30 במרס, ועורכו היה איזידור בוש (Bush). הטון של שבועונו של בוש היה פילוסופי, ולפיכך לא הצליח להגיע למספר רב של אנשים או ליצור סביבו קהל יהודי מלוכד, בעת שבה היהודים האמריקאים לא היו בעלי השכלה כללית נרחבת או אפילו השכלה יהודית נרחבת. פירסום זה הפסיק להופיע בשל האדישות שגילו היהודים כלפיו. עם זאת, בוש השיג חומר לעתונו מההוגים החשובים ביותר באירופה, ובין האמריקאים שכתבו עבורו היו המאורות המובילים של הרפורמה האמריקאית, דוגמת מקס ליליינטל, לאו מרצבכר, ויצחק מאיר וייז. בהוצאת עתונו לאור זכה בוש לסיוע מחברי "בני ברית", ארגון אחוזה שנוסד בניו יורק ב-1843. העתון קצר הימים ראוי לציון, לפיכך, רק כניסיון מעניין של אדם לא מציאותי לענות על צורך שהכיר בו.

חדשות חוץ בעלות עניין זכו בדרך כלל למקום מצומצם בכתב העת; לעיתים קרובות, לפיסקה אחת בלבד.

מאמרי המערכת של ליסר נטו לשרת מטרה שונה במקצת מאשר דיווחיו, שהתמקדו בנושא בניית הקהילה. הוא התחיל את פירסומו בהמלצה למעבר מדבקות מוחלטת במורשת היהודית להסתגלות לחיים האמריקאיים. בעוד שהדגש שלו על ההסתגלות לחיים האמריקאיים לא פחת לעולם, במשך שלושים השנים שבהן כתב מאמרי מערכת הוא הפך מיועץ לסמכות — ואולי ניתן לראות בכך אות וסימן שהוא החל להרגיש הרבה יותר בנוח בתפקידו כבונה קהילה.

בשנים הראשונות לקיומו של "The Occident" (1843-1849), חל גידול ניכר בממדי הקהילה היהודית, כאשר משפחות שלמות, ולא רק אנשים בודדים, הגיעו מאירופה לארצות הברית. זה הזמן שבו התגבשה דרך החיים היהודית-אמריקאית ומצאה את כיוונה. ההתמודדות עם צורות החיים החדשות דרשה את מלוא תשומת לבם של היהודים האמריקאים. המהגרים — רובם ממרכז אירופה — מצאו לעצמם תחומי עיסוק כלכלי המיוחדים להם, אך גילו שהקהילה היהודית חסרה ייחודיות משלה ומפולגת. מנהיגים רבים לא היו בעלי הכשרה מספקת, וביצעו תפקידיהם כ"כלי קודש" (חזנים, מוהלים וכו') כדרך נוספת להתפרנס. ב-1849 חיו כ-50 אלף יהודים בארצות הברית, מתוכם כ-13 אלף בניו יורק, שהיתה — כאז כן עתה — הקהילה היהודית המובילה. מאז

המהפכה האמריקאית קמו בעיר 13 קהילות חדשות. באמצעות "The Occident" ניסה ליסר להגיע לחברי קהילות יהודיות נידחות בכל רחבי היבשת. עם זאת, כתב העת שלו,

"Two are better than One, and a Threecord is not quickly broken."

VOL. I.—No. 1.

"KNOWLEDGE IS POWER."

ROBERT LEO, PUBLISHER
140 Nassau St., New York.

ה"חשמונא" של רוברט ליון

ליון הצלחה ועדות לכך יכולות לשמש המודעות הרבות שקיבל. ב-1851 הוא שיפר את מערך הסידור וההדפסה שלו, דבר שהקל על קריאת העתון.

לפוליטיקה הכללית היה מקום משמעותי ב-"The Asmonean". במחצית הראשונה של שנות ה-50 התנגד העתון למדיניות ה-"Know-Nothingism" (מפלגה שהיה לה מקום בולט בחיים הפוליטיים בארצות הברית בשנים 1853-1856, ואשר טענה כי יש להגביל את הזכות לכהן במימשל לילידי ארצות הברית בלבד). ב-1856 הוא תמך במועמדותו של גיימס ביוקנאן לתפקיד נשיא ארצות הברית ובמועמדותו של פרננדו ווד לתפקיד ראש עיריית ניו יורק. כאשר העיר אחד הקוראים על ההעדפה הגלויה למדי של ליון למועמדים למשרות פוליטיות שונות, השיב ליון כי עתונו הוא כלי מסחרי, דתי, ספרותי וכן פוליטי, ושחלק מתפקידו הוא ליידע את הציבור היהודי על עמדתו בנושאים פוליטיים. ייתכן בהחלט שלפירסומים התקופתיים מטעם "טאמאני הול" (כינוי למנג'ונן המפלגה הדמוקרטית בניו יורק) ומטעם עיריית ניו יורק, לצד מודעות של העירייה שהופיעו מדי פעם בפעם ב-"The Asmonean", היה קשר רב להצהרות הפוליטיות הגלויות של עתון זה ולנטייתו לתמוך בדמוקרטים.

עם זאת, חדשות חוץ וחדשות על הקהילה היהודית, או "מודיעין" ("intelligence"), כפי שהדבר כונה, היו ככל הנראה הגורם העיקרי שהביא אנשים לקרוא את "The Asmonean". כן הופיעו בטוריו ידיעות בעלות אופי כללי, סיפור מפעם לפעם, ביקורות ספרים, מכתבים למערכת, מאמרי מערכת, ותרומים וקטעים מעתונים אחרים. בין חדשות הקהילה דוות גם על השתתפות של יהודים כאנשי דת בגופים מחוקקים. לדוגמה, כאשר הרב ג'וליוס אקמן פתח בתפילה את התכנסותו של הגוף המחוקק בוויורגיניה בשנת 1850, וכאשר יצחק מאיר ויין כיהן כאיש הדת של שני הבתים בגוף המחוקק של מדינת ניו יורק, העניק ליון למאורעות אלו סיקור נאות – וגאה.

המגמה – אחדות ושלו

"The Asmonean" כלל דיווחים שבהם הוסבה תשומת לבם של קוראיו לכתי כנסת ולארגונים יהודיים בניו יורק ובמקומות אחרים. נראה כי רוב הדיווחים דנו בארגונים רבי השפעה, בייחוד אלה שפירסמו בעתון מודעת "דרושים" לחזן או למורה לעברית. ליון הקדיש תשומת לב מיוחדת לקבוצות ששילמו עבור הודעות על פגישותיהן. במשך זמן מה אימץ זאת "The Asmonean" כמדיניות, משום שהדבר העניק לו דרך נוספת לצבירת רווחים. ב-1850 הוא הודיע כי ניתן לפרסם בעתון הודעות או דיווחים אם הם מופנים ליהודים, ככל הנראה מפני שחסר לו חומר מערכתי. זמן לא רב לאחר מכן שב למדיניותו המקורית והדפיס רק מודעות שמפרסמיהן שילמו עבורן. התוצאה הסופית של שינוי זה במדיניות היתה שתקופה מסוימת הופיע בעתון דיווח בלתי שלם על הפעילות הקהילתית של היהודים בניו יורק.

"The Asmonean" (החשמונאי)

השבועון היהודי השני, שפירסומו החל ב-1849, היה "The Asmonean". שבועון זה יצא לאור באנגליה, בעריכתו של רוברט ליון (Lyon), שהיה אז כמעט בן 40 ותושב ארצות הברית זה חמש שנים. כאשר "The Asmonean" החל להופיע, היה "The Occident" מתחרו היחיד. בין השניים התפתחה תחרות של ממש. ליסר קידם אומנם בברכה את העתון החדש, אך הזהיר את עורכו, רוברט ליון:

אנו מקווים שהיוזמה [= עתונו של ליון] תזכה לעידוד הראוי לה; בה בעת, איננו מהססים לומר כי סביר יותר שהיא תגרום נזק כספי כבד לבעליה. הניסיון שלנו בפירסום לאנשינו הוא שורה ארוכה של אכזבות; ואילו נזקקנו להכנסות הועזמות כדי לכלכל את עצמנו, היינו נוטשים מזמן את כס העורך.

אף שלליון לא היה כל ניסיון בעריכת עתון, הוא האמין כי חברותו באגודה הפילנתרופית היהודית (Hebrew Benevolent Association) וחברותו בקהילה יסייעו לו להבטיח שרבים יכתבו בעתונו. התמיכה הפיננסית תהיה תלויה בתפוצת השבועון ובפירסומו, אם כי העורך הודה שלעתונו יש פטרון, כנראה מרדכי עמנואל נוח (Noah). קהל היעד המקורי של העתון היה האוכלוסייה היהודית של ניו יורק, אך מאוחר יותר הוא הופץ בכל רחבי המדינה.

לליון היו קשרים עם דמויות פוליטיות בניו יורק ובארצות הברית כולה, כולל הנרי קליי, הגנרל לואיס קאס ודניאל ובסטר. בשותפות עם אדם בשם ג'ון הילייר יסד ליון במרס 1852 את ה-"New York Mercantile Journal", שבועון אחר, שהתמקד בכלכלה.

בגיליון הראשון של "The Asmonean", ציין ליון את כוונתו לקדם איחוד קהילתי של יהודי ארצות הברית (Union of Israelites of the United States). הוא גם רצה להפיץ מידע על העם היהודי או מידע הקשור בו. חדשות החוץ והחדשות המקומיות זכו לכיסוי נרחב, "עד לרגע האחרון שלפני ההודעה לרפוס". כן הבטיח ליון להגיב על אירועים "במתניות", אך הסיבה החשובה ביותר לפירסום היתה "שיתוף פעולה בין היהודים המשכילים לבין היהודים הפילנתרופים". הוא ניסה "להפיץ בין אחינו ידע טוב יותר על עקרונות האמונה היהודית". העורך החדש לא הסתיר את חוסר ניסיונו העתונאי, אך אמר: "איננו חסרים התלהבות בשאיפתנו לשמור על שלמותנו הלאומית, וברצוננו למנוע מבני עמנו לבחור בנתיב אי האמונה". הוא ביקש להציב כתבים בכל חלקי המדינה, אף שמעולם לא יכול היה לשלם להם בעבור המאמרים והכתבות ששלחו לעתון, למרות העובדה שמצבו הכלכלי של העתון היה שפיר בכל ימי חייו של ליון.

מראהו החיצוני של "The Asmonean" לא היה מושך, יחסית; הפורמט שלו היה 10.5 x 15.25 אינץ' (26 x 38 ס"מ). הטורים בעתון היו צפופים, האותיות קטנות ופריסת העתון בלתי מושכת לעין, בייחוד בעמודים הפנימיים. מיעוט האיורים, שהופיעו רק לצד מודעות, הפך את מאמרי המערכת לים אפור של טקסט. העתון היה רציני, יבש, ולעיתים קרובות חסר צבע. למרות כל אלה נחל

כאמצעי להשגת אחדות, תחילה בקרב הקהילה היהודית המגוונת בניו יורק ולאחר מכן בכל רחבי ארצות הברית, קרא ליון לעריכת מיפקד סטטיסטי של היהודים ביבשת החדשה. נראה כי בתוך שנים ספורות חל גידול עצום באוכלוסייה היהודית. לארגון "בני ברית" היו 700 חברים בניו יורק לבדה, ומספר החברים בסניסינגי, בולטימור, פילדלפיה וניו יורק גם יחד הגיע ל-1,500.

ליון לא הסתיר את דעותיו. הוא רצה באחדות ובשלום – תרופה לכל הרעות שפקדו את העם. סלע המחלוקת העיקרי בקהילה היהודית – כאז כן עתה – היה הסיכסוך בין האורתודוקסים לרפורמים, שליון תיעד אותו ודיווח עליו, אם כי במהלך הדיווח הוא הקפיד לשמור על עצמאות מוחלטת, כפי שהתחייב, ומעולם לא נקט עמדה לטובת אחד מהזרמים.

כפי שצוין לעיל, רוב המידע על הזרם הרפורמי שראה אור מעל דפי "The Asmonean" פורסם בעת שויזו היה עורך-משותף של העתון. הוא כתב לעיתים קרובות ובאריכות על נושא זה, עד שנדמה היה שהפך אצלו לאובססיה. לדוגמה: ב-1853 כתב ויזו על "תוכנית להקמת קולג' עברי" (a Hebrew College). הוא חשב, כמובן, על קולג' שנועד לקדם את היהדות הרפורמית, לא את היהדות האורתודוקסית. על פי התוכנית שהעלה ויזו על דפי העתון, היה הקולג' אמור להיות ישות עצמאית ובעלת היקף נרחב. הוא תיאר את תפקודו, את המימד החינוכי שלו, את ייצוגה של עדת מאמינים מסוימת (denominationalism) ואת העדר הכיתתיות (nonsectarianism), את משרת ההוראה (פרופטורה) הדרושה ללימודי יהדות, ואף את השיטה לגיוס 15 אלף הדולר הדרושים לבניית הבניין ולהקמת ספרייה. מאמר לא זכה לתגובה כלשהי; הקהילה עדיין לא היתה בשלה לקולג', ואולי קוראי העתון הבינו מה מסתתר בין השורות של התוכנית והחליטו כי מדובר בתוכנית לקידום היהדות הרפורמית.

התגברות הנטיות הקוסמופוליטיות

בדומה ל-"The Occident", "The Asmonean" הקדיש מקום לנושאים יהודיים מגוונים שעמדו על סדר היום, כולל הדיון הרלוונטי לאותה תקופה על טקסי הקבורה ועל בתי הקברות היהודיים, הגנה על יהודים שהותקפו בעתונות הכללית בשפה האנגלית, המאמץ המתמשך לפעול נגד השפעת המיסיונרים הנוצרים, והמשך חגיגת חג ההודיה כחג נוצרי.

ניתן לראות במראה החיצוני הכללי של העתונים שהחלו לפעול אחרי "The Asmonean" אות להשפעתו הגדולה. ליון התפרנס באמצעות אספקת חדשות; הוא לא הבלית את אישיותו באמצעות "The Asmonean" ולעומת זאת דבק בעתון שישרת קהל נרחב. פירסום עתון שישרת צד אחד בלבד עתיד, לדעתו, לפגום במידת הצלחתו ויעילותו.

ליון פנה לקהל רחב יותר מזה שאליו פנו העתונים שהוציאו לאור בני זמנו, וכתוצאה מכך משך עתונו את המפרסמים. הוא ניסה להגביר את ההתערות של קוראיו היהודים בסביבה האמריקאית,

לעיתים פורסמו ב-"The Asmonean" ידיעות על גבול הסנסציה. לדוגמה, בספור מ-1852 שליסר לא פירסם ב-"The Occident", דווח על כך שאדם בשם ג'ייקוב להמן מפילדלפיה נהרג, וגופו הושחט ורוטש. הפרטים המוזויעים משכו אליהם את הקוראים והפיתו עניין בסיפור.

שלא כמו עורכים אחרים עד זמנו, פירסם ליון חומר מערכתי שעסק בנושאים שאינם קשורים ליהודים, לרבות חומר שנטל ממקורות מקומיים וזרים. ייתכן כי רצה שלעתונו תהיה דמות חברתית נרחבת יותר.

זמן קצר לאחר תחילת הופעתו, פירסם "The Asmonean" מכתב מיצחק מאיר ויזו, שקידם בברכה את העתון החדש: "אתה, אדוני היקר, מבטיח לקדם את עניינה הצודק של האחדות, בשיתוף פעולה עם ידידנו היקר, הרב יצחק ליסר." שנים ספורות לאחר מכן הציע ליון לוויזו שיכתוב טור בעתון בשם "תיאולוגיה ופילוסופיה". ויזו קיבל את ההצעה, והטור הראשון שלו הופיע ב-10 בספטמבר 1852. במשך 18 חודשים הוא פירסם ב-"The Asmonean" מאמרים למדניים רבים, והפך לעורך-משותף של העתון. הקשר של ויזו לעתון, וכן לעתונות הבלתי תלויה של ליון, איפשרו ל-"The Asmonean" לזכות בתמיכתם של יהודים רפורמים, שהתרחקו מכתב העת של ליסר עקב הטון והתכנים האורתודוקסיים הבלתי מתפשרים שלו. ויזו הפגין יכולת כתיבה פורה, שלאחר מכן בלטה עוד יותר כאשר הקים עתון משלו, "The Israelite", כיוון שרצה להגיע למיגוון קוראים רחב יותר.

ויזו ידע שהיהדות הרפורמית לא תוכל לתפוס מקום מרכזי במאמרים שכתב בעתון של ליון, וניתן גם לחשוד בליון, שתמיד שמר לעצמו את המלה האחרונה, ולעולם לא היה מאפשר לוויזו להפוך את "The Asmonean" לכיטאון היהדות הרפורמית. עם זאת, ניסה ויזו ליצור "אקלים נוח" עבור היהדות הרפורמית, וכדבריו: "...הפענו רעיונות ליברליים, אשר חיבבו את היהדות על אנשים נאורים רבים, יהודים וגויים כאחד..."

המאמר השבועי האחרון שכתב ויזו ל-"The Asmonean" הופיע ב-5 באפריל 1853. שבוע לאחר מכן, בצד הודעה כי עקב מעברו של ויזו לסינסינגי נבצר ממנו להמשיך לפרסם את מאמריו השבועיים, ציין העתון כי "הקשר שלנו עם ד"ר ויזו הסתיים כפי שהתחיל, ברגשי ידידות והערכה הדדית נעלים ביותר."

באופן כללי ניסה "The Asmonean" להישאר עצמאי במחלוקת שסערה באותה תקופה, בין הזרם האורתודוקסי לזרם הרפורמי, מכיוון שאחת ממטרותיו של ליון היתה להשתמש בכתב העת כדי לקדם את האחדות בקרב היהודים. עם זאת, ליון פירסם מידע רב על היהדות הרפורמית, בייחוד בתקופה שויזו היה עורך-משותף של העתון. את ההשקפה האורתודוקסית המשיכו לייצג המאמרים שכתבו סמואל מאיר איזקס (Isaacs), אשר מאוחר יותר כתב ב-"The Messenger", ומוריס רפאל (Raphall). ליון עצמו נותר יהודי אורתודוקסי, אך נראה היה כי השקפותיו תאמו לא במעט את ההשקפות הרפורמיות. במסגרת מאמציו להשתמש בכתב העת שלו

יהודי אחר באותה תקופה. ליון נפטר ב-1858, ולמרכה הצער, עתונו גווע יתד עמו, אף שבמשך שבועות לאחר מותו התחננה אלמנתו שמישהו יקנה את העתון או לפחות ישלחט עליו. כאשר החל ליון לערוך את "The Asmonean", הוא שם דגש על נושאים יהודיים ועקב אחר העברת המורשת החברתית היהודית מדור לדור, אך במרוצת שנות קיומו של העתון השתלטו עליו נטיותיו היותר קוסמופוליטיות. בשנותיו האחרונות התמקדו רוב המאמרים והידיעות בעתון בעניינים לא מקומיים ולא יהודיים, עובדה שממנה ניתן להסיק כי ליון החל לחוש יותר בנוח בחברה האמריקאית, ורצה שקהל קוראיו והקהילה כולה תשתלב בדרך דומה בחברה הסובבת אותה. הוא התפאר בכך שגם לא יהודים, כגון אוניטרים (בני כת נוצרית המאמינים באחדות האל) וגרמנים, קוראים את עתונו, והם לבטח ימצאו עניין בידיעות בעלות אופי לא מקומי ולא יהודי, כשם שידיעות אלה מושכות יהודים אמריקאים המגלים עניין גם במתרחש מחוץ לתחומי הקהילה. עם זאת, במהלך השנים שבהן הופיע העתון, המשיך ליון להתמקד בייחוד ביחסי הגומלין בין חיי היהודים בארצות הברית לבין חיייה של ארצות הברית הלא-יהודית.

כשסיפק להם מידע על הארץ שבה הם חיים ועל הדרך שבה היא פועלת. הוא עמד בראש המאבק להקמת בית חולים יהודי שיושתת על נהלים דמוקרטיים. היה זה "The Asmonean" ששב וקרא להקמת בית מחסה ליתומים, והיה זה רוברט ליון שזילזל בצורך במוסדות צדקה יהודיים רבים בניו יורק, ואשר חתר להקמת בתי ספר יהודיים. הוא פתח מדור כלכלי מצוין בעתונו, אולי לפי הדגם של "עמוד הכספים" ("money page") בעתונו של ג'יימס גורדון בנט, ה-"Herald". ליון העניק קידום מכירות אגרסיבי למפרסמים בעתונו, אף שכמה מהפירסומות לקו בטעם רע, בנוכלות ובחתיירה לסנסציה. אין ספק ש-"The Asmonean" נראה כפירסום היהודי המצליח ביותר מבחינה פיננסית בתקופתו. לליון היתה התפיסה הטובה ביותר של תפקיד העורך, ומבחינה עתונאית — התפיסה הטובה ביותר של עתון, בניגוד לפירסום שנועד להפיץ דעות. עתונו אכן נועד לקהל הרחב; אפילו פועלים ורוכלים יכלו להבין כמעט את כל תוכנו. בה בעת הוא הכיל פירסומים סנסציוניים במידת מה, והיה זול משהו בהשוואה ל-"The Occident" של ליסר, או אף ל-"The Israelite" של ויז. בכל אופן, "The Asmonean" דיבר אל הקוראים יותר מכל אמצעי תקשורת

"יקרי אורי" — זו היתה סיסמתו של הרב הופורמי ויז

THE ISRAELITE.

A weekly Periodical, devoted to the Religion, History and Literature of the Israelites.

PUBLISHED BY
CHAS. F. SCHMIDT & CO.
OFFICE:
No. 91, EAST THIRD STREET.

EDITED BY
ISAAC MAYER WISE.
RESIDENCE:
No. 111, EAST THIRD STREET.

Vol. I. Cincinnati, O., July 21, 5611 A. M., 1854 A. C. No. 2.

(Continued from our last.)
THE CONVERT.
Chapter II.
On the west side of the First street, in the city of Prague, stands a four story stone building, celebrated for having given shelter to more poor students than any other house of that city. Its walls were red and the entrance and ascent of the Mendels and of Frederic the Great, Martin Huss, if he should ever return from the eternal abode, whether the bloodings of fanaticism hurried him, could tell us tales of thrilling interest of the brilliant roof of this very house; and the High Rabbi Loh, (so the name of the diamond fishes is called there) saw that structure in its present form and appearance, the structure in fact is a derelict.

faith. He contended that the numerous obstacles put in his way by the laws of the land and the disadvantages to which he was exposed by the common prejudice of the people, could not be overcome as long as he professed to be a Jew, but now he had many and influential patrons, and hopes to obtain a professorship at the university. As a law, he advanced, he was obliged to impose on the generosity of his poor parents, and would have been obliged to do so for some years to come; as a Catholic he was enabled to support them fully, and to do something for his brother and sister; he concluded his argument with the words "I could bear no longer to read the complaints of my father about dull business, and the charges of my brother, that he must work to support

parents of young man. It was a lesson, the youngest brother of Samuel Cohen, who returned the man, bringing letters from home. Samuel unfolded the letter of his father, and read in a loud and powerful tone the old man's simple and touching description of the melancholy scene which he witnessed in the house of Manu's father, when that family was deprived of the consolation of Doctor Hauss. The Doctor's eyes filled with tears, and after Samuel had finished and laid the paper upon the table, a painful silence reigned in the room. The Doctor, without looking again on his friend, rose slowly from his seat, and left the room, without uttering a single word. Samuel took the vacant seat, and taking another letter from his pocket, he gave it to his brother

"I wonder, why Rachel Rosen writes you a private letter?"
"Rachel Rosen? Samuel suddenly exclaimed. The mention of this name was an electric shock upon the system of our young philosopher. He seized the letter, and having discovered her name under it, pressed it to his lips. The features of his countenance were changed, on a sudden, his eyes sparkled, a redoubtable smile surrounded his lips, youthful ardor triumphed over the artificial character of the philosopher. Samuel stood silently for a good while with the letter pressed to his lips; and then commenced to read, it was the first letter he had ever received of her — and we need not present the reader with its contents."
"No Beloved Husband."

"The Israelite" (הישראלי)

יצחק מאיר וייז, מייסד העתון "The Israelite", הוא אולי האישיית הדומיננטית – וללא ספק הידועה ביותר – בעתונות היהודית המוקדמת בארצות הברית. הוא נולד בבוהמיה ב־29 במרס 1819; את בחינות ההסמכה לרבנות עבר בגיל 23.

וייז, שהיגר לאמריקה ב־1846, היה מעורב בשני העתונים שקדמו לעתונו. הוא פירסם שתי הרצאות על היהדות הרפורמית, שאחת מהן הופיעה ב־"The Occident", בלוויית כמה הערות של העורך הנועם, ליסר. לאחר מכן התנהלה חליפת מכתבים בין שני אנשים אלה, וייז סבר כנראה שיוכל להשיג שינוי לטובת היהדות הרפורמית באמצעות עתון.

ליסר ביקש מוייז להגיב על מאמרים שנכתבו על ידי מ.ר. מילר, איש דת צעיר, אשר טען כי היהדות מושתתת על המיסטיקה הנוצרית. זמן לא רב לאחר מכן כתב וייז מספר מאמרים בתגובה לטענה זו. הוא גם המשיך בהתכתבות עם ליסר, כמאמץ להביא להקמת איחוד של היהודים האמריקאים ב־1848.

וייז סבר כי המהגרים היהודים שהגיעו זה מקרוב זקוקים לתחושת סולידריות עם בני עמם היהודים הוותיקים יותר באשר הם. תחושה זו תסייע להם להסתגל לארצם החדשה, ובה בעת תגביר את כושר עמידתם נגד היסחפות בתרבות הרוב. הדבר יסייע להם להישאר קבוצה דתית ואתנית בפני עצמה, ויבטיח את קיום היהדות. לבסוף הוא איבד עניין בנושאים היהודיים ברמה הלאומית ועבר להתמקד ב־"The Asmonean" כאשר קיבל הצעה לכתוב טור קבוע, תחת הכותרת "תיאולוגיה ופילוסופיה", ובמשך 18 חודשים הוא כתב מאמרים רבים לעתון, ברוח התנועה הרפורמית.

וייז עבר לסינסינטי, שהיתה אז העיר החלוצה במערב; היא הפכה לעיר התלוצה גם בתולדות היהדות הרפורמית. בתוך דור אחד הפכה ל"עיר ואם" באוהיו, בעיקר הודות לנהר אוהיו, ששימש כנתיב התחבורה העיקרי באזור. ב־1840 הראו נתוני מיפקד התושבים שנערך במקום כי האוכלוסייה עומדת על 46,338 איש; זו גדלה ב־149% עד 1850, והגיעה ל־114,435 נפש. הקבוצה הראשונה שהקימה את הקהילה היהודית בסינסינטי באה מאנגליה, בשנים 1820-1830; יחד איתה באו מעט יהודים מהולנד ומצרפת. ב־1840 כבר היו שם שתי קהילות.

"ק"ק [קהילה קדושה] בני ישורון" הביאה את וייז לסינסינטי, ונראה היה כי כבר בתחילת דרכו בקהילה הוא גרם לעלייה במספרם של היהודים שביקרו בבית הכנסת. אנשי הקהילה קיבלו את רעיונותיו על רפורמה של בית הכנסת; הם עמדו לצידו כשתוכניתו הגדולה יותר נקלעה לקשיים. נראה היה, כי מטרתו של וייז ליצור יהדות שהיהודים האמריקאים יוכלו "לעכל" אותה וזו היתה בטווח השגה, לפחות בסינסינטי. אך עדיין היה צורך בקול שידבר ברורות עבור הציבור הגדול יותר של היהדות הרפורמית, ו"The Israelite" הפך לקול זה.

"יהי אור!"

במאי 1854, חודש לאחר שקיבל את מישרתו בסינסינטי, החליט וייז להקים שבועון יהודי, והבטיח לשם כך את שירותיו של מו"ל נוצרי, צ'ארלס פ. שמידט ושות'. וייז תיכנן את העתון שלו באנגלית, עם מספר סגנונות של אותיות בעברית, כדי לקבל את הציבין שבו היה מעוניין. הוא חיבר פרוספקט כדי להודיע לקהילה על העתון העומד להתפרסם ובו תיאר את הכיוון שאליה ייטה פירסום זה, את סוגי הפרשנויות שייכללו בעתון ואת התפקיד שימלא בקהילה היהודית. וייז סיכם את הפרוספקט במילים אלה: "הבטחתי ליהדות כלי נשק חד. הבטחתי קידמה, השכלה, מאמץ רוחני, ביטאון חסר מורא." הפרוספקט הופיע מעל גבי השער האחורי של תשעת הגיליונות הראשונים של "The Israelite".

וייז בחר בשם "Israelite" (בן ישראל) כדי להימנע מהמשמעות שמעורר השם "יהודי". ואכן, הוא ביקש להתרחק ככל האפשר מן ההקשר המכאיב ומעורר הזלזול. "Israelite" היה מונח טהור וחדש עבור היהודים בארצם החדשה. הקהילה הלא-יהודית, הניח, תראה במונח זה כמזהה יהודי שונה, יהודי מודרני.

עבור פרטי הכותרת של עמוד השער של "The Israelite" בחר וייז באותיות העבריות היוצרות את המילים "יהי אור". אור הוא סמל ההשכלה, ההבנה וההיגיון; הוא אינו מוגבל לקבוצת אנשים מסוימת, אלא הינו נחלת הכלל.

הגיליון הראשון הופיע ב־15 ביולי 1854, כאשר היו לו לווייז כ־500 מנויים. הגיליון השני יצא ביום השישי שלאחריו, ומאז הופיע גיליון חדש של העתון מדי יום שישי אחר הצהריים. "The Israelite" עמד יפה מול "The Occident" בהתמודדות על קהל הקוראים. עתונו של ליסר היה רציני ורשמי; העתון של וייז נראה מלא חיים ונעים לקריאה. המאמרים הבלתי מלוטשים ב־"The Israelite" הקרינו מעין עוצמה.

המראה התיצוני הכללי של "The Israelite" מגלה השפעה של "The Asmonean". הפורמט שלו היה 11x15.75 אינץ' (27.5x38 ס"מ). הגיליונות הראשונים של העתון, שכותרת המשנה שלו היתה "שבועון המוקדש לדת, להיסטוריה ולספרות של בני ישראל", נכתבו ונערכו כולם על ידי וייז; הבטחותיהם של ידידים לכתוב מאמרים לעתון לא יצאו בשלב זה אל הפועל.

באמצעות עתונו הגיע וייז לציבור גדול, והשפיע באמצעותו על אנשים רבים, משום שהשבועון הנמרץ שהוא ערך ופירסם נועד לקהילות היהודיות בכל רחבי אמריקה. המנויים על "The Israelite", שהופץ באמצעות הדואר, שילמו מראש 3 דולר. אנשים שונים קיבלו על עצמם את המשימה לשמש כסוכנים של העתון. הם אספו את כספי המנויים והעבירו אותם לוייז. עם זאת, כספים אלו כיסו בקושי את עלות הפירסום, ובמשך שנים סבל וייז מקשיים כלכליים עקב מיעוט מספר המנויים. אחת הסיבות לכך היתה ששני שלישים מיהודי ארצות הברית לא היו מסוגלים בעת ההיא לקרוא אנגלית. בנוסף, וייז ניצב בפני הבעיה כיצד להגיע לאנשים שאינם

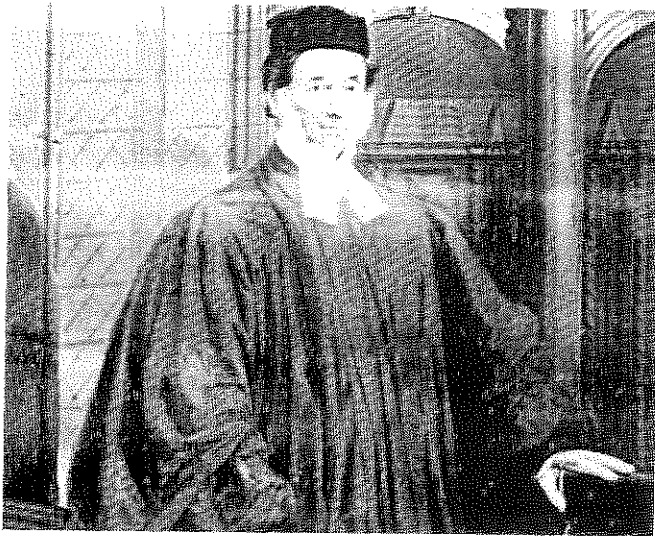
שרצתה הוועידה להקים כאמצעי לאיחוד יהדות ארצות הברית – פשוט גוועה, כאשר נדחתה הן על ידי הרפורמים והן על ידי האורתודוקסים. ויז קידם גם את הקמתה של אגודת הקולג' (college association), אך לא היתה לו היכולת הארגונית להגשים את תזונו, והוא לא הצליח להקים מוסד זה. בנוסף, הוא היה שותף לחיבורו של "מנהג אמריקה", ספר תפילות לקהילה היהודית בארצות הברית.

ויז היה דמות חשובה ביהדות האמריקאית בתקופה שלפני מלחמת האזרחים, משום שפעל באומץ, ועם זאת – מתוך תחושת אחריות. באמצעות שבועונו, שקוראיו היו יהודים הפזורים מחוץ לחוף ובכל רחבי המערב התיכון, ראה ויז הזדמנות לסייע בבניית הקהילה היהודית הנמצאת בראשית דרכה, בהכירו את צרכיה.

כמו ליסר, שם ויז את עיקר הדגש על בניית הקהילה. מטרתו השנייה היתה להביא ידיעות בעלות אופי חדשותי (hard news) שיש בהן עניין ליהודים. ויז ראה כבירור את הקשר בין התחושה של עם אחד (peoplehood) לבין דת, שחברו יחד ליצירת היהדות. הוא דיווח על מאורעות כמו תנוכת בתי כנסת ביישובים חדשים, הקמת בתי חולים יהודיים, ארגונים פילנתרופיים ובתי חולים לעניים. הוא האמין שפילנתרופיה מכל הסוגים היא דרך להבעת זהות אתנית, התורמת להישרדותן של הקהילות היהודיות המבודדות.

ממש כליסר, הכיר ויז בצורך להקנות לקוראיו השכלה בנושאים יהודיים, ולפיכך השתמש ב-"The Israelite" להצגת "תמונות" היסטוריות, ביאורים על התנ"ך או התלמוד, ודיונים על מסורות עתיקות. מתוך בחינת כתביו ניתן להסיק, כי הוא יצא מנקודת הנחה שקוראיו משכילים, והסתמך על מקורות רבניים כדי להראות את הצורך הבלתי נמנע בשינוי – עקרון יסוד של התנועה הרפורמית – בכך שהראה כיצד המסורת היהודית השתנתה, למעשה, במרוצת הדורות.

שמואל מאיר איזקס – עורך ה"מסגור" בניו יורק

רגילים לקרוא עתונים יהודיים, ובפני התנגדות נמרצת משני צידי הקשת – האורתודוקסים והמתבוללים.

"The Israelite" השיב מלחמה. ויז השתמש בעתון כדי להפיץ את דעותיו במיגוון רחב של נושאים בעלי עניין מיוחד לעצמו ולקוראיו: מנושאי הגנה עד לאחדות הקהילה היהודית בארצות הברית, ממעקב אחר האירועים, דרך הסתגלות היהודים לחיים באמריקה ועד לבניית הקהילה. ויז היה ליברל מבחינה דתית והשתייך לאסכולה הג'פרסונית. הוא היה גאה בכך שהוא חי בארצות הברית, ארץ החופש, והתמודד נגד כל אדם שראה בו מתנגד לדעותיו. בראש ובראשונה רצה ויז להדוף את כל ההתקפות נגד היהודים – במתכוון או שלא במתכוון – ולהציג את היהדות בצורתה האמיתית; לפיכך, להוראה היה תפקיד בעל חשיבות ראשונה במעלה בעיניו. כמו כן הוא המשיך במאבק נגד הפעילות הנוצרית המיסיונרית, מאבק שהחל במספר עתונים אחרים. ואכן, הוא התחייב ש-"The Israelite" יהיה "אופוזיציה בלתי מרוככת ובלתי מתפשרת למיסיונרים משומדים, לבורות, לאמונות טפלות, לדעות קדומות או פנאטיות, בכל צורה שבה יופיעו". ויז התנגד מאוד גם להכנסת חינוך דתי לבתי ספר ציבוריים. כאשר העיר סינסינטי שקלה למסד את קריאת התנ"ך והברית החדשה "ללא ציון או הערה" בבתי הספר הציבוריים, מחה ויז על כך בטענה שכל קבוצה דתית זכאית לגירסה משלה של כתבים אלו. אשר על כן, "יש לקרוא בבתי הספר הציבוריים את כל הגירסאות של התנ"ך והברית החדשה, או לא לקרוא כל גירסה שהיא". כפי שניתן לצפות, הוא דיבר גלויות ובחריפות נגד הפיכת יום א' בשבוע ליום שבתון (Sunday Sabbath).

הדברים שנשא ויז בקהילה היהודית לא נפלו מדברי הווכחנות שלו, שיועדו אל מחוץ לקהילה היהודית. התקווה לאיחוד הקהילות היהודיות בארצות הברית בערה בעצמותיו. הוא כתב מאמרים על נושא זה החל בגיליון הראשון של "The Israelite". לקידום הנושא קרא ויז לכנס ועידה של רבנים ושל מנהיגים חילונים, שתדון בשתי בעיות מרכזיות על סדר יומה של הקהילה היהודית: הקמת קולג' ובית מחסה ליתומים. בזאת לא הסתיימה רשימת הבעיות שבפני היהודים האמריקאים; היה גם צורך בהדפסת ספרי לימוד הולמים ובהכנת כלים אחרים לחינוך ולפולחן דתי. ב-30 ביולי 1855 הודיע ויז כי הכינוס יתקיים בקליוולנד.

"תמונות" היסטוריות

הכינוס בקליוולנד היה כישלון חרוץ עבור יהדות אמריקה כולה; ויז מצא עצמו לכוד בין האורתודוקסים, שחשו כי הוועידה לא היתה מסורתית דיה, לבין הרדיקלים החדשים. ההנהגה היתה מפולגת לחלוטין, ולא התאימה לקהילה שהיתה זקוקה לאחדות. ויז הפך למוקד הביקורת העיקרי, אף שביקורת חריפה נמתחה גם על אנשים אחרים מן הזרם הרפורמי. ויז השיב מלחמה ב-"The Israelite", כשתקף בהתמדה את כל מי שסתר את דעותיו, הן מן הזרם האורתודוקסי והן מן הזרם הרדיקלי. המועצה (synod)

JEWISH MESSENGER

Vol. 9.

מבשר טוב משמיע ישועה

No. 2

"A MESSENGER OF GOOD TIDINGS, PUBLISHING SALVATION."

NEW YORK, TEBETH 29, 5621, JANUARY 11, 1861.

Live in Love.

Man, thou art a work of love—
Noblest work of Him above;
And the mission of thy life,
Is to live in love—not strife:
Life of love—oh, joyous state!
Love of life—in the very gate!
Love, life, joy—the loveliest above
Live in love, live in love.

Nature all inanimate,
Nature living—animate:
Birds that wing the upper deep,
Things that midnight vigils keep:
Finny tribes that swim the sea,
Live in love and unity:
Fire-orn flou, exulting dove,
Live in love, live in love.

O, be, quiver'd at love!
Bath would be like Heaven above:
But 'tis a universal hate,
Which doth, now predominant,
Universal do and strife,
Scorn the mission of man's life:
Will be woe, like saints above,
Live in love, live in love!"

For the Jewish Messenger

The Emigrants;

A NARRATIVE OF EMIGRATION, AND ITS RESULTS.

Continued.

"WITHIN had an hour, the nurse summoned me to the bedside of the patient, saying he was now awake, appeared refreshed, and felt quite happy at hearing I had arrived, and was truly anxious to see me: the moment I came near him, he addressed me by my name, and made several inquiries after various branches of my family: I was utterly astonished, for I really did not know him, and yet was fearful that my plea of ignorance respecting him might injure his health. He, however, saw my embarrassment, and said 'you do not appear to know me, and no wonder; for I do not know myself. Can I be that being, who became acquainted with you about seven years ago, soliciting your advice on a matter of business, and rejecting your counsel; can I be the same person who found fault in your partnership with the laxity manifested by Israelites in the observance of their religious rites, and yet have abandoned everything relative to my faith; can I be the same, who before my arrival here, never missed addressing my Heavenly Father at stated times and seasons, and yet after my immigration have ceased to think of my God, my Protector, my best Friend?' Here he was interrupted by a strong fit of coughing, which gave me an opportunity of uttering a few words. I begged him not to distress himself, that the many years which had passed since I had seen him, and a defect in my vision, prevented me from at once recognising him: he again appeared much exhausted, and in order to afford an excuse for the cessation of a feeling of faintness which overcame me at the sad wreck I beheld, I told him that I had an engagement which could not be postponed, but would return within an hour to devise what could be done to mitigate his sufferings. He endeavored to answer me, but his exertions had already been too much, and he just managed to say—"an hour!"

"On leaving the ward, my thoughts wandered to a distant land, I thought of his parents at home, what a blow it would be for them to hear of their son's death, for his appearance convinced me that he was soon to depart! Again I dwelt on the change witnessed, to see a young man—with the fairest prospects—thus reduced, to become an inmate of a public Hospital! Where was his wife, where his wife's relatives? Had he any children? Ruminating on these subjects, my next thoughts were on the motives that influenced him to send for me. I was no Doctor, he wanted no means that could be furnished by me. Whilst these various thoughts chased each other,

the hour had receded, and I hastened back to the ward, and found the patient sitting up with the hectic flush of sickness on his countenance, but otherwise apparently tranquil.

"O! Sir, this is kind; you can render me a great service: think not that my call upon your sympathy will be for money; all the wealth in the world would not be able to keep me in this life above a week,—of that my waning power, my diminishing strength, my racking cough convince me; yet, the service you can do me, is of an overpowering importance to the essence within me, which longs to be free from the thralldom in which it is bound, and to soar to its original element. Will you promise to do this? Will you, on your return to your happy home this day, embrace the first moment to send me an Israelite of faith, one of the old fashioned school, a man with whom I can hold free converse, to whom I may reveal that which tortures me now, and who will freely and honestly give me his opinion what my chances of forgiveness are from that good God whom I have so wantonly forgotten, so seriously offended?"

Feeling that he was exceeding himself beyond his powers, yet desiring to bear something of his history, I promised to obtain the one he wanted, and arranged to call myself the next morning. Think not, my friends, that in relating to you the whole of this painful affair, my object is to harrow your feelings, my sole motive is that you may be enabled to console his poor parents in the evidence that I have afforded you that his heart was in the right place; but I am before my narrative.

"On my return home, my first business was to find some one to be a messenger of peace to the wounded heart: my own minister was of the new school, his idea was that if a man only said the *Shema* (Shemang) in his best moments, the errors of a whole life would be forgotten, and that he who utters the sentence that "God is one," is at once admitted into regions of bliss. Now such an idea was popular with me, and doubtless with many others who rely upon their Rabbi, or Priest, as the oracle of truth; now, had the patient been one who, like myself had not troubled himself much with the principles of religion, indiscriminately my Rabbi, or rather the guide of my congregation, for I never heard his discourses, would have been selected; but knowing as I did that the sufferer had in early life been well grounded in the Bible, and in Talmud, being well aware that he held in the utmost detestation the ideas of the modern teachers of Judaism, especially of those who had superseded the customs and ceremonies of centuries, by their "new ideas," and reflecting myself that the lesson as taught by some modern teachers, that a confession of the belief in a unity in the last moments was a safe passport to Heaven, however popular such a notion might be with me and others, however much it might soothe the feelings of those who never gave the subject a serious thought, yet being myself in the mood then for thinking, I came to the conclusion that it would not bear the test of analysis.

"My dear friends, I hope you will pardon me for being so discursive in my remarks; the object I have in view has already been declared to you. If, however, the young people would prefer, I will finish my story some other evening."

They replied that they were much interested, and would be pleased were he to continue. Miriam expressed herself very much edified, for the subject he was now treating was one which occasioned her many a perplexing thought.

"Ah," said Sarah, "we often talk these matters over, and your remarks being from a layman, will be additional stock for us to retail."

Thus encouraged, he proceeded:—"I analyzed the idea and found it defective. What, can we expect a God, whom we have seldom thought of, in fine, a Being whom we defied throughout a long life, to be satisfied with our offering Him, in our dying moments, the poor acknowledgment that our belief is in His unity? No! It will not bear a thought, and they who have such a conviction, had far better obliterate it from their minds, and adopt some more rational idea of God's greatness and their responsibility.

"With my mind thus attuned, it was not reasonable to suppose that sending him our Rabbi, who really entertained such ideas, who considered all the customs en-

grafted on our system as repugnant to the requirements of the age, who adopted in every way the system of aliens to our faith, would satisfy him. No, that would never do; hence I sent a note to a Rabbi of an Orthodox-Congregation, begging him to come and see me as soon as he could; to his credit be it spoken, he came at once, no doubt much surprised that I should send for him; however, he was readily satisfied when I informed him of my object, and together we departed on our mission of benevolence.

"He was truly gratified at our promptitude, and after introducing the Rabbi, my intention was to leave them together; but he entreated me to remain, saying that whatever he might have to state was intended for the ulterior purpose of coming to his poor parents' ears, and my presence would be of the greatest service.

"My worthy friends, the Almighty, in addition to his numerous acts of kindness, has indeed manifested especially his goodness this day by making me feel better, thus enabling me to submerge myself of a grief which oppressed my very soul. O! if you knew what torments I have endured by priests and sisters of charity, who have been here daily importuning me on matters obnoxious to my very soul, you would pity me, but thank Heaven! you are here now, and I feel so strong, that you must not leave me until you have heard a portion of my sad story, and until you have joined me in praying to the God of Israel that He would be pleased to forgive my sins, and receive me as a penitent; for think not that I am so flattered by my apparent strength, as to imagine that my former health will come back to me; far otherwise, my sands of life are running low, all my anxiety is that after my death my dust may not be maligned, or my crimes to God aggravated by my deifying that I have done exceedingly wrong.

"Worthy Rabbi, and respected old friend, you behold in me a man hurried to his grave through his own misdeeds, who yet hopes to be forgiven for the sufferings he has already endured. You know, sir, when I first came to this country, my religion was my comfort; observing all the requirements of my faith, I had that confidence in my firmness of principle to believe that the moment would never arrive that should find me recreant to my sacred trust. In an evil hour, I joined in partnership with a man who had nearly, if not quite, renounced Judaism; fully determined that my principles should remain intact. But, alas! all my property was in his possession, the influence he possessed over me was nearly supernatural, his word overpowered me. Whatever he said I did. Yielding, step by step, to his advice, I went by gradations from my religion and its Divine Author; my infatuation to him and to his family was so extraordinary, that with the foreknowledge that he married a non-Israelite, I formed an attachment for one of his daughters, asked for her in marriage, and became her husband. O! gentlemen, believe me that whatever my sufferings have been, they were richly deserved, and my innermost hope is that they will end this side of the grave.

"I had been married only a short time when our business became embarrassed, and we were compelled to leave for a far distant home. Then it was that my real troubles commenced. Impoverished circumstances, estranged from my religion, and entertaining an abhorrence to believe the faith my wife professed, often and again did I attempt to pray for death, but my wife refused to utter what my heart felt. No hope for the future shed a ray of sunshine on the sad present. Thus conditioned, my wife importuned me to embrace her faith, and on my refusing, she at once hinted that all our misfortunes overtook us because I was an Israelite. This was too much, knowing, as I did, that had I really been an Israelite, my condition would not have been so wretched, but that on renouncing my creed my troubles were deserved.

"On my intimating thus much, our home was every thing but that which it should be; mental trouble brought on disease, and she who should have been my nurse in affliction, left me to the care of strangers, until I was so reduced in health as to be pronounced beyond cure, and by canal boats coming to this city, removed to the ward in which I now am confined, with no hope this side of the grave; and as it regards the future, you will

"מבשר טוב משמיע ישועה" - זו היתה סימתה "מסגור"

כהן. ש.מ. איזקס, אף שלא נכלל ברשימה, כתב מאמרים ראשיים ומאמרי מערכת. היה זה הוא אשר הבהיר את עקרונות העתון בהצהרה על "מטרה... דרך... ועקרונות", שבה עמד על אי תלותו של העתון: "עלינו לבקש מאנשים... הרוצים להביע את הדרכך שלהם, או את אי שביעות רצונם, מעל דפי פירסום פומבי, לזכור ש-"The Jewish Messenger" אינו האמצעי המתאים למטרה זו." הוא המשיך והצהיר כי מטרתו של העתון הן, ראשית, "לשפר ולרומם את הרוח" (to improve and to edify); שנית, "לעודד תלמידים צעירים לכתוב יצירות מקוריות (original vehicles) ולתרגם חיבורים (themes) משפות אחרות." ובאשר ל"דרך" (course) — הפילוסופיה של העתון, שפורסמה שוב ושוב במהלך שנות קיומו, כללה חמש נקודות: "להיטיב את הדעת ואת המידות; להיעשות בפטריוטיות נאצלת (to be made with glorious patriotism); להפיץ את האמת; לרוץ בדת; ו[לעסוק ב] תבניות אחרות שנועדו להועיל לעם ישראל." העתון היה מלכתחילה, "מושתת על האורתודוקסיה המחמירה ביותר." (כך במקור!)

בסוף שנת פירסומו הראשונה פירט מאיר ס. איזקס את מטרת העתון באמצעות עקרונות נרחבים אף יותר, כשהצהיר כי "The Jewish Messenger לא יתערב בפוליטיקה" ולא יאפשר "לרגשות אישיים או שליליים" (כך במקור!) להתגנב לתוכו. עקרונות אלה לא מנעו מהעתון להביע את התנגדותו העזה לתנועת הרפורמה בכלל ולוויזי בפרט. אף שהחלק הספרותי של העתון היה רחב ומגוון — הוא הכיל שירים, מסות, מאמרים מקוריים ותרגומים, סיפורים בדויים ואמיתיים, סיפורים בהמשכים, סיפורים שלמים, מאמרים חילוניים ודתיים, נושאים רבים המהווים מושא לוויכוח, מאמרי מערכת, מכתבים למערכת, דיווחי חדשות וסיפורי צבע מיוחדים — השתמש איזקס בעתון כדי לצאת בלהט להגנת היהדות האורתודוקסית. כך, למשל, בגיליון ה-8 במאי 1857, בשנה הראשונה, פירסם איזקס מאמר מערכת חתום — היה זה אחד מהמאמרים הספורים שנשאו את שמו, והוא הכיל דברי הגנה נלהבים על הזרם האורתודוקסי.

התפיסה הדתית של איזקס היתה דומה לזו של ליטר. איזקס הצהיר: "...הדת שלנו... אינה ניתנת לשינוי, משום שמקורה הוא נצחי. הדוגמות המובילות בה הן אמונה באחדות האלוהים, באחריותם של בני האדם, ובעתיד — בביאת המשיח ובתחיית המתים...." נכונותו של איזקס לכתוב במלואה את המילה God [מבלי להשתמש במקף בין האות הראשונה לשלישית, כנהוג בקרב האורתודוקסים — המתר], מצביעה על כך שהוא לא דבק בדרכיה של האורתודוקסיה המחמירה, אף שהאמין בערכי היסוד של זרם זה: קיום האל, ההתגלות האלוהית, ותורת השכר והעונש.

איזקס טיפח פרויקטים רבים של הקהילה ב-"The Jewish Messenger". אף שהעתון החל דרכו כדו שבועון, הוא הפך לשבועון החל בגיליון שיצא ב-22 באוקטובר 1858. הוא נאבק כמעשי עוולה גדולים וקטנים. התפוצה גדלה והעתון הגיע גם לחלקים מרוחקים בארצות הברית ומדינות באירופה. מעולם לא

"The Messenger" (השליח)

שני עתונים גוספים שהחלו להתפרסם בשנות ה-50 של המאה ה-19 ראויים לתשומת לב — "The Jewish Messenger" מניו יורק, ו-"The Weekly Gleaner", מסאן פרנציסקו.

"The Messenger" נוסד על ידי שמואל מאיר איזקס, אחד הכותבים הידועים בנושא היהדות האורתודוקסית והצורך בהשכלה ובחינוך יהודים, שכתב הן ב-"The Asmonean" והן ב-"The Occident". איזקס היה בן 35 כשהגיע לארצות הברית ב-1839. הוא התמנה לחזן של קהילת "בני ישורון", הקהילה השנייה בניו יורק, ונשא דרשות באנגלית בפני חברי הקהילה ונוצרים רבים שרצו ללמוד על היהדות. ואכן, הוא יזם את הנהגה לשאת דרשה בתפילות ובהתכנסויות בעיר. באותה עת מנתה הקהילה כ-7,000 יהודים. איזקס ניתק את קשריו עם "בני ישורון" ביוני 1845, כאשר הקהילה התפצלה ויצרה בית כנסת אחר, קהילת "שערי תפילה".

איזקס היה התגלמות המנהיג הדתי הדוחה את צרכיו האישיים — וכן את צורכי משפחתו, שכללה אשה וחמישה בנים — בשל השתתפות מעמיקה בחיי הקהילה, בדרכים פילנטרופיות, חברתיות ופוליטיות. כתוצאה מכך, הוא הפך לדמות מובילה בקהילה היהודית בניו יורק. הוא קיבל הזמנות לכהן בתפקידים חשובים בקהילה ולהרצות מחוץ לעיר, וסייע לליטר ב"חברת ההוצאה לאור היהודית-אמריקאית" (American Jewish Publication Society) הראשונה. עקב מחויבותו העמוקה לקידום החינוך היהודי, הוא יסד ב-1856 בית ספר עברי, שבו למדו הן תלמידים שחיו בתנאי פנימיה והן תלמידים ששבו הביתה מדי יום, והעסיק מורים ללימוד הנושאים החילוניים ומנהל שהיה אחראי על לימוד העברית ועל החינוך הדתי.

"בשביל כל מה שטוב ביהדות"

איזקס הכיר באחריות של כל היהודים לבני עמם, שגורלם לא שפר עליהם. הוא איפשר לקיים בבית הכנסת שלו פעילויות בעלות מטרות פוליטיות ועמד בראש פעולות הסיוע ליהודים נזקקים בארץ ישראל. כן סייע להקים את "חברת הסיוע הצפון אמריקאית", ושימש כגזבר שלה. יתר על כן, בסוף שנות ה-50, ה"חברה קדישא" בבית הכנסת שלו היתה פתוחה בפני יהודים שלא היו חברי הקהילה, חידוש שרוב בתי הכנסת בימיו לא דבקו בו.

אף שזוקפים לזכות איזקס את ייסוד "The Messenger", החל עתון זה כיוזמה של צעירים, והכריז על עצמו כחופשי מנקודת השקפה של זרם כלשהו, או כפי שניסת זאת איזקס עצמו: "The Jewish Messenger הוא בשביל כל מה שטוב ביהדות."

הגיליון הראשון, שיצא לאור ב-2 בינואר 1857, פורסם כדו שבועון, שמטרתו המוצהרת לשרת את הקהילה היהודית. העורכים התחייבו כי כל הרווחים ממנו יופנו לצדקה. בשמות העורכים שהופיעו על גבי עמוד השער נכללו ברנרד להמן, מאיר ס. איזקס (בנו של שמואל מאיר איזקס), דיוויד ג'וזפס, ג'וזף הס, ושמואל

התנגד לרפורמה הרדיקלית ונאבק בדוכרים המקומיים של הנצרות. אקמן היה סמוך ובטוח שלעם היהודי בארצות הברית צפוי עתיד גדול, והיתה לו גישה אידיאליסטית כלפי דתות אחרות. גיליונות ה-"The Weekly Gleaner" כללו מודעות. אך היות שהמנויים לא שילמו את חובותיהם, הגיע אקמן, כמו קודמיו, כמה פעמים אל סף פשיטת רגל.

למרות תחילתו המתמשכות, אול כספו. שבוענו נחל ללא ספק הצלחה בקרב הקוראים והמבקרים, אך ביוני 1858 לא היתה לו ברירה אלא להודיע לקוראיו שהוא נאלץ להפסיק להוציא את עתונו ולשוב לחוף המזרחי.

מקום מועט לחדשות יהודיות

"The Weekly Gleaner" של אקמן הופיע מדי יום שישי והיה לעתון בעל השפעה במדינות מערב ארצות הברית. בין קוראיו היו גם נוצרים. הקהילה הנוצרית ראתה באקמן אינטלקטואל, שלא היווה איום על הקהילה, אלא קול מהברית הישנה, בסביבה שהאנטישמיות היתה נדירה למדי.

אקמן הקדיש מקום נרחב לידיעות על הגעשה בקהילות יהודיות במקומות אחרים, ככל הנראה במטרה ליצור תחושה של אחדות וקשר בקרב קוראיו היהודים. הוא יחס חשיבות רבה לחינוך ורובם המכריע של מאמרי המערכת שלו דנו בנושא זה.

כחמישית מהחומר בעתון הוקדשה לנושאים לא-יהודיים, והוא עשה זאת יותר מכל עורך יהודי אחר בזמנו, למעט רוברט ליון. רוב החומר הלא-יהודי כלל עצות למשפחה בבעיות של משק בית, בעיות חברתיות ובעיות רפואיות. הדבר אינו צריך להפתיע, בהתחשב בסביבה החלוצית של סאן פרנציסקו. מה שמפתיע הוא המקום המועט שלו זכו חדשות יהודיות מקומיות בעמודי "The Weekly Gleaner". ניתן אולי לייחס זאת להיעדרה הכמעט מוחלט של אנטישמיות באזור זה.

סיכום והשוואה

מהשוואה בין העתונים השונים שסקרנו עולה כי בעוד שתפקידם הראשון, להגן על הקהילה היהודית, נשאר בעינו, הם נטלו על עצמם עד מהרה תפקידים נוספים. החל בעתונו של ליסר "The Occident", הפכה העתונות היהודית למורת הקהילה ולכלי לבנייה. ליון לא הסתפק בפירסום עתון יהודי; הוא הוסיף בו מידע על נושאים כלליים, שמשך גם קוראים לא יהודים, דבר שהביא להגדלת תפוצתו של העתון. ויזו לא השתמש בחומר על לא יהודים בעתונו "The Israelite", אך הוא הפך אותו לבמה שממנה נאבק ללא פשרות בעד הרפורמה. איזקס ביקש להשתמש בעתונו להצגת כישרונות צעירים, כלל בו חומר לא יהודי וייצג נקודת השקפה אורתודוקסית בנייהול עתון מקומי. את עתונו של אקמן

"The Weekly Gleaner" (המאסף השבועי)

"The Weekly Gleaner" היה העתון היהודי היחיד שנוסד באותה תקופה בחוף המערבי. במדינות המערב הרחוקות חיו סוחרים ורוכלים יהודים. כמעט בכל עיירה, מכל גודל שהוא, ניתן היה למצוא סוחר יהודי. אך היישוב החשוב ביותר של יהודים מערבית לסנט לואיס היה בקליפורניה. עד סוף 1852 הגיעו מהגרים יהודים רבים למדינה זו; רובם התיישבו בסאן-פרנציסקו, שהיתה עיירה בעלת אווירה פתוחה, עם מסכאות, זונות, הימורים, שתייה ותגרות רחוב. הפשע שרר ברחובות; לעיתים רחוקות ניצח הצדק. עכברושים ושרצים זיהמו את העיר. לפחות שש דליקות ענק השתוללו ברחבי העיר בתקופת "הבהלה לזהב".

היהודים הפכו לגורם בעל השפעה מייצבת וממתנת על החברה שחיה אז ביישובי הספר, משום שרק לעיתים רחוקות שתו לשוכרה או עברו על החוק. הם היו פעילים מבחינה תרבותית במועדונים חברתיים, באגודות סיוע, בבית חולים ובבית האבות. כן הם היו פעילים גם בעניינים האזרחיים ומילאו תפקידים שונים, החל מוועדת הוויג'ילנטים [גוף של אזרחים שהתארגנו על דעת עצמם לשם שמירת הסדר והעגשת עבריינים בהיעדר בתי דין יעילים] והתנדבות למכבי האש וכלה בבית האופרה ובתיאטראות של העיר. ג'וליוס אקמן, אשר ב-1857 החל להוציא לאור את "The Weekly Gleaner", מונה לתפקיד רב הקהילה הראשון של סאן פרנציסקו, כשהגיע לעיר ביולי 1854, בדיוק בעת שהתקיימו טקסי היסוד לשתי הקהילות היהודיות הראשונות בחוף המערבי. אקמן, שנולד ב-1805, היגר לאמריקה ב-1846 ומילא שורה של תפקידים בקהילות שונות ובבתי ספר לרכנים. אף שסבר שיש היגיון מסוים בכמה מצעדי הרפורמה, נהג לפי הזרם האורתודוקסי והטיפף לו. חודשיים בלבד לאחר שהחל בתפקידו החדש פרצה מחלוקת בין הרב לבין הגווארדיה הוותיקה של הקהילה ועד מהרה נאלץ למצוא לעצמו עיסוק אחר.

כבר ב-1852 הופיעה ב-"Occident" הערה על הצורך בעתון יהודי בחוף המערבי. ב-1856 הופיע עתון בשם "The Voice of Israel", אך הוא נסגר לאחר זמן קצר. לאחר מכן סיפק אקמן את הצורך בעתון החל ב-16 בינואר 1857, באמצעות העתון "The Weekly Gleaner". הוא מנה מספר תחומים שאותם יסקר: נושאים מהתנ"ך ומהיהדות הקדומה, מסעות בחוף המזרחי, חינוך, מוסף לנוער, כלכלת ארצות הברית וחדשות כלליות. הוא הצהיר כי טורי עתונו פתוחים בפני כל: "אנו נתאמץ לשלב בעתון נושאים שונים... כך שכל אחד, יהודי או גוי, לא יוכל לסיים את הקריאה בו מבלי שיחוש כי זכה הן לבידור והן להסברה."

אקמן שאף להגיע באמצעות עתונו ליהודים הפזורים בכל רחבי החוף המערבי, כדי לספק להם חומר חינוכי הולם. הוא כתב מאמרי מערכת ספורים, וכפולמוסן נכשל כישלון חרוץ. במאמריו

בחוף המערבי ניתן לראות כ"מקומון". החלקים שלא עסקו בנושאי יהדות כללו עצות מעשיות.

ליון סיקר בהרחבה את אמנויות המשחק. הוא לא עסק בהשפעה המוסרית שלהן, אלא דן רק באיכותו של האמן. מעל דפי "The Asmonean" ניתן היה למצוא מידע על אמנים המגיעים לארצות הברית. "The Israelite" פירסם הן הצגות תיאטרון והן אופרה. ויזו קרא לקוראיו להגיע להצגות, כפי שעשה גם ליון, ולאחר מכן סיפר לקוראיו בחדווה על הקהל הרב שהגיע לאירוע.

כן סיקר ליון טקסי קבורה בנושא בעל עניין בקהילה המקומית. מיסחור מנהגי הקבורה, שהתפתח באזורים העירוניים, עלה לדיון בעתונים הנוצריים, אך לא בעתונות היהודית. יתר על כן, רק עורכו של "The Asmonean" השתמש בעתונו כדי להסב את תשומת לבו של קהילתו לנושאי מפתח בבחירות המקומיות, כשנקט עמדה הן לגבי נושאים אלה והן לגבי המועמדים.

אף שעורכי העתונים, למעט ליון, הצהירו בגלוי על רצונם לחנך, תמונה כוללת של העתונים מגלה את מרכזיותן של חדשות הקהילה (ראה טבלה 1). כן ניתן לציין את התכנים הלא-יהודיים שפורסמו ב-"The Asmonean" וב-"The Gleaner". ב-"The Messenger" הופיע אחוז נכבד של ידיעות על קהילות יהודיות מרוחקות.

השוואה בין מאמרי המערכת מעלה כי "The Asmonean" ו-"The Israelite" עסקו יותר משאר העתונים ב"התאמה" שבין דרך החיים היהודית לדרך החיים האמריקאית (ראה טבלה 2). 50 אחוז ממאמרי המערכת של "The Gleaner" עסקו בצורך בחינוך יהודי, נושא שבו עסקו גם קרוב למחצית ממאמרי המערכת של "The Israelite" ו-"The Messenger". כמעט מחצית ממאמרי המערכת של "The Occident" דנו בהסתגלותם של היהודים לחיים בארצות הברית, בעוד אשר "The Messenger" הקדיש שליש ממאמרי המערכת שלו לנושאים אלה. ברור שלעורכים יהודים אלה היו מספר מטרות ראשוניות, ולעיתים קרובות הם כתבו מאמרי מערכת עליהן. יש לציין כי "The Asmonean" הקדיש חמישית ממאמרי המערכת שלו לנושאים הקשורים לקהילות יהודיות במקומות אחרים.

כמה מסקנות

העתונות היהודית בארצות הברית נולדה וצמחה בתקופת הגעורים של היהדות האמריקאית, שבה עוצבה דמותה. היא התמודדה עם אותן סכנות, מחלוקות ואירועים שניצבו בפני המהגרים — תחילה בהסתנות, אך לאחר מכן בביטחון ובמיומנות. במרוצת השנים הפכה העתונות היהודית לבמה לדיונים בנושאים שעמדו במרכז חייהם של הקהילות והמהגרים היהודים. העתונות שימשה גם כר גידול למנהיגים המפורסמים והמשפיעים ביותר של הקהילה היהודית בתחילת ימיה — אנשים כמו ליסר, איזקס, ויזו וליון — אשר כעורכים או ככותבי מאמרים הותירו רושם כל ימחה על חיי היהודים ועל החיים באמריקה בזמנם.

העתונים היהודים שירתו מטרות רבות: הפירסום הראשון, "The Jew" של ג'קסון, יצא במסירות — אם גם בנוקשות וכתובבנות — נגד פעילותם המתמשכת של המיסיונרים הנוצרים. כל העתונים המשיכו למלא את תפקיד ההגנה נגד סכנות העולם החיצוני, העוין, בעולם החדש שנראה כחופשי וידידותי, לא בדברים מפורשים אך ביעילות רבה יותר. במשך הזמן, הלכה ותפסה הגישה החיובית ליהדות, כחלק מהתרבות הרחבה יותר, את מקומן של טקטיקות ההגנה הגלויות נגד איום חיצוני. "The Occident" של ליסר, "The Israelite" של ויזו, ובייחוד "The Asmonean" של ליון הרחיבו את מיגוון הנושאים. ואכן, ההגנה על יהודים בתוך העולם היהודי ובכל הצורות והגוונים, תפסה אז את המקום המרכזי; ההתבוללות, ולא האנטישמיות, הפכה לאיום העיקרי על קיומה של הקהילה היהודית.

המטרה העיקרית היתה להקנות למהגרים החדשים זהות, עוגן של יציבות וזהות קהילתית. העתונות סייעה למהגרים, בייחוד לבני הדור הראשון, להתערות בסביבה החדשה וליטול חלק בחיים האינטלקטואליים, הפוליטיים והחברתיים של הקהילה. המהגרים יכלו לצמצם את עוצמת ההלם התרבותי על ידי קריאת עתונים אלה, שהסבירו בעיות והעלו מחלוקות על פני השטח.

העורכים כתבו מאמרי מערכת מושכים, בעלי כותרת וכותרת משנה, כדי שניתן יהיה לקרואם בקלות. עם זאת, תוכנם של מאמרי המערכת היה מעורב. הם לא התמקדו בפוליטיקה לאומית או עולמית, וכן לא עסקו רק בנושאים הנוגעים לפעילויות בקהילה.

הזכויות, החובות והציפיות מהקוראים היו מוגדרות. בנוסף, העתונות הפכה לכלי מחנך. העורכים רצו להעביר את המורשת לאנשים צעירים יותר, ועשו זאת באמצעות מאמרים ודיונים. אף שכל העורכים תמכו באמריקניזציה, הם גם רצו להתדיר בקוראיהם את רעיונות היהדות, להסביר מנהגים ודרכים לציין ימי חג ומועד, ולדון בשורשים של בני עמם.

העתונות היהודית סייעה, כמו כן, למהגרים היהודים שזה מקרוב באו ללמוד אנגלית, שפת הציבור, הממשל והחינוך הציבורי. נראה כי כשני שלישים מהמהגרים ממדינות דוברות גרמנית לא הבינו אנגלית בשנות ה-40 וה-50, אך עשו מאמצים להסתגל לחיים האמריקאיים ולתרום להם. אין ספק כי הם למדו לקרוא אנגלית, או תירגלו את קריאתם באנגלית, באמצעות עתונים אלה.

העתונים שימשו גם כצוהר לחיי היומיום. "The Asmonean" ו-"The Messenger" כללו סיפורים קצרים, רומנים ומאמרים על פוליטיקה, מסעות ונושאים כלליים אחרים. "The Israelite" פירסם רומנים שכתב עורכו; "The Gleaner" כלל בעמודיו סיפורים קצרים ושירה, הן למבוגרים והן לצעירים. המו"לים של העתונים, בייחוד ליון, קידמו את ההתערות בחיים האזרחיים הכלליים וההשתתפות בחברה הסובבת את הקהילה היהודית. הם גרמו ליהודים להפנות את עיניהם אל העולם הסובב אותם.

העתונות היהודית הירכתה לדון בנושא הבעור ביותר באותם ימים בקהילה היהודית — המאבק בין הזרם האורתודוקסי לזרם

ולגאווה העצמיים של היהודים. הם תיארו את התפתחותם וצמיחתם של מוסדות יהודיים מקומיים, והציגו תמונה חיובית של חיי היהודים, לא כיצורים מעולם אחר או כמאמינים בדת זרה ואקזוטית, אלא כאזרחים הגונים ומעורים בחיי המדינה, הרוצים את הטוב ביותר עבור עצמם, עבור משפחותיהם, עבור דתם ועבור בני ארצם האמריקאים. המאמרים בעתונות היהודית-אמריקאית סייעו למהגרים היהודים להסתגל לתרבות זרה להם. לעיתים קרובות פורסמו בהם מאמרים שמקורם בעתונים יהודיים באירופה, ככתבם וכלשונם, או בגרסה מקוצרת.

העתונות הציגה את המאמצים האישיים והקהילתיים של היהודים כתורמים וכנהנים ממטרות כמו דאגה לבריאות טובה, רפורמה פוליטית, חיי אחווה ושיגשוג כלכלי. מידע זה סתר את המיתוס שהיהודים היו רק רוכלים ומנוודים משוללי זכויות. העתונים הציגו תמונה ברורה, שלפיה היהודים שעזבו את אירופה — ולאחר מכן התיישבו בארצות הברית, כדי להפוך לחלוצים או ללכת בעקבותיהם — מסוגלים למלא תפקיד חשוב בהתפתחות הקסר החדש, ובכך לסייע להתפתחותם של אזורים חדשים לחלוטין, ושל הערים הגדולות.

ההתפתחות הדתית של היהדות בארצות הברית שיקפה את המאפיינים המגוונים של ארץ ענק זו. ההבדלים בין זרמי היהדות השונים ניכרו במלוא עוצמתם והודגשו על ידי עורכים וכותבי מאמרים, שהתחרו זה בזה על השפעה. עורכי העתונים היהודיים התייחסו ברצינות למחלוקת אפשרית על הבדלים מהותיים בדוקטרינה ובהשקפות, ללא קשר להעדפותיהם האישיות.

ג. המחלוקת בין האורתודוקסים לרפורמים. הקרע העיקרי ביהדות ארצות הברית התפתח עקב נושאים הקשורים לקיום מנהגי הדת, והעתונות היהודית הפכה לזירת המאבק העיקרית. הן להצגת הקרע והן להעמקתו. "The Occident" של ליסר ו-"The Messenger" של איזקס הפכו לנושאי דברו של הזרם האורתודוקסי, ואילו "The Israelite" של וייז היה למגן הרפורמה.

ד. העתונות היהודית המוקדמת כעסק. כיוזמה מסחרית, לעתונים היהודיים שלפני מלחמת האזרחים היה הרבה מן המשותף. המודעות, שלעיתים קרובות הורחקו למקומות לא בולטים בעתון, כמו למשל בעמודים האחוריים או במוסף נפרד, תפסו לא פעם יותר משני עמודים, בייחוד ב-"The Asmonean" וב-"The Messenger". ליון נראה כמתמחה במיוחד בהשגת מודעות ממפיקי הצגות תיאטרון, מוציאים לאור של ספרים, יצרני תרופות פטנטיות ואידוגונים פוליטיים. בעתונים אחרים, ככל הנראה, מוצרים מסוימים, כמו תרופות פטנטיות, היו אסורים לפירסום. דבר זה יכול לשמש כמבחן לאומץ מוסרי, משום שיצרני מוצרים אלה היו כה עשירים, שהם יכלו לכסות ללא כל בעיה את עלות הוצאת העתון. עם זאת, לא הופיעו ידיעות, שבהן תוארו חובלות ונחשפו טענות שווא של מפרסמים. לעתים היה קשר הדוק מדי בין המודעות לחומר המערכת. "The Asmonean", למשל, פירסם מודעות של מדבירי

הרפורמי. מאבק זה מילא את עמודי "The Israelite", "The Messenger", "Occident", ובמידה פחותה גם את עמודי "The Asmonean". עם זאת, מנהיגים אחראים כמו וייז וליסר — שהגנו על אידיאולוגיות שכמעט ולא ניתן לגשר ביניהן — חשו עצמם מחויבים לנסות ולהגיע לפיוס מעל דפי העתון, ולעיתים קרובות לקרוא לאחדות ולהידברות. העתונים הקדישו תשומת לב מתמדת לרעיונות חדשים ביהדות, בצד פירסום דברי הגנה על הרעיונות הישנים.

בנוסף, העתונות היהודית הגדירה את עצם היהדות האמריקאית, החוויה של "להיות יהודי באמריקה". ואכן, הקוראים הגיעו להגדרה של יהדותם באמצעות הפירסומים שקראו, ויישמו הגדרה זו בקהילותיהם באמצעות בתי הכנסת וגופים מוסדיים אחרים. כאשר מגיפת הקדחת הצהובה פגעה בניו אורלינס, פורסמה בקשתם של תושבי עיר זו לסיוע מצד קהילות יהודיות אחרות באמצעות העתונות היהודית. תוך כמה שבועות גויסו סכומים מספיקים — שצוינו לעיתים קרובות מעל גבי העתון, כל קהילה ותורמתה — לטיפול הן בחולים היהודים והן בחולים הלא יהודים. מקרה אחר הוא הקמת בית החולים ליהודים בניו יורק, שעליה דיווחו ליסר וליון. וייז המשיך בכך אף הוא, והדבר הביא לייסוד בית חולים יהודי בסניגטיני.

עתונים יהודיים התפתחו ובשלו כעסקים מסחריים בשנים 1843-1858, עם שיפור השליטה על התפוצה, רכישת מנויים ותוך פרוסום יעיל, אשר בהדרגה החל תופס יותר ויותר מקום. למרות זאת, רוב העתונים לא עמדו על בסיס כלכלי איתן, והעורכים התעלמו מהכללים העיסוקיים הנהוגים. רק העתון של ליון יכול היה, אולי, באמת להתגאות בהצלחה כלכלית, אף שקשה לוודא זאת, משום שלא קיימים דיווחים על הצד העסקי של אף אחד מהעתונים.

תפוצת העתונים השונים מקבילה בדיוק למפת אזורי ההתיישבות העיקריים של היהודים בארצות הברית, ומאפשרת להצביע על אזורים שבהם השפעת קבוצת המהגרים היהודית היתה ניכרת יותר מאשר במקומות אחרים. מהתכנים של הידיעות החדשותיות שפורסמו בעתונים, ניתן להעריך עד כמה המהגרים היהודים בארצות הברית אכן השתרשו בארצם החדשה והסתגלו לחיים האמריקאיים.

לסיכום, עורכי העתונות היהודית בארצות הברית התמודדו עם הנושאים והלחצים הדתיים, שנגרמה בשל ההשתלבות המהירה של המהגרים היהודים. ניתן לאפיין את התפקידים של העתונות היהודית המוקדמת, המתפתחת, כדלהלן:

א. הגנה נגד העולם החיצוני. הצורך להגיב על לחצים להמרת דת מצד בני הרוב הנוצרי היה, אכן, הכוח המניע שמאחורי הראשון מבין תפקידים אלה.

ב. הגנה על היהדות מביית. העתונים — החל מהמוקדם ביותר שבהם, ב-1823, וכלה ב-1858 — תרמו לכבוד, לערך, להערכה

כקבוצה, הם זרמו בנחל הקטן שלהם שחצה נחלים אחרים, הצטרף אליהם ולבסוף יצר יחד איתם את הנהר הגדול של החיים האמריקאיים. הם נהנו מהחירות כדרך חיים חדשה, וחיו בקהילות שבהן היה עליהם ליצור מוסדות יהודיים — בתי כנסת, אגודות צדקה וכדומה — מבראשית.

העתונות היהודית-האמריקאית בשפה האנגלית, בשנים 1843-1858, שירתה קהילה מפולגת ברקעה, במנהגיה ובאמונתה. היא קבעה את סדר היום שיידון בקהילה, ושימשה כגוף הביניים-קהילתי היחיד עבור יהודי אמריקה בתקופה שלפני מלחמת האזרחים. עורכי עתונים אלה, אנשים אמיצים אשר היו נכונים לקחת סיכונים, הציגו בפני קוראיהם אפשרויות בחירה ואופקים חדשים. כן דיווחו על הרעות שארבו בסביבתם ובה בשעה, הם שאפו לשמר את תמציתה של היהדות, אשר נעקרה ממקומה ונשתלה מחדש מעבר לאוקיאנוס. דומה היה שהם נתקלים בקשיים עם כל פנייה שביצעו, אולם הם הפכו למבקרים קבועים בקהילות היהודיות המפוזרות בכל רחבי הארץ. הם בנו את ביטחונה העצמי של הקהילה, הגבירו את המודעות היהודית ותרמו לקשר בין יהודים בודדים לבני דתם. העורכים השונים חשפו את בני עמם היהודים למחשבה יהודית, ובכך מנעו מהם להיסחף ולהטמע בסביבה הלא יהודית. הם הבטיחו את מקומה של הזהות היהודית בארצות הברית, ודאגו לכך שהיהודים לא יישארו גורם שולי בחברה האמריקאית.

***

לפני הצגת לוחות 1 ו-2, מספר מילות הקדמה: ניתוח תוכן הינו תיאור מדעי אובייקטיבי, שיטתי, כמותי וניתן להכללה של תוכן אמצעי תקשורת כלשהו. בעתונאות ותקשורת המונים נעשה שימוש בניתוח התוכן לבדיקת שאלות רבות הנוגעות לקבוצות מיעוטים, כולל אמריקאים ממוצא אפריקאי, ונשים.

להלן קטגוריות ניתוח התוכן, ותוכן:

1. מעקב — ידיעות בעלות אופי חדשותי (hard news) ומידע מועיל.
2. יחסי גומלין (correlation) — המיפגש בין שתי תרבויות.
3. העברה — העברת המורשת החברתית.
4. בידור — בידור ושעשוע לשמו.
5. התאקלמות — ההסתגלות לחיים באמריקה.
6. תולדות העתונות האמריקנית — העתונות האתנית עצמה.
7. בניית הקהילה — החיפוש אחר אחדות מבית.
8. ידיעות לא מקומיות על היהודים, שהינן בעלות אופי חדשותי.
9. אחר — תומר לא-יהודי.

לשם נוחות הקריאה, בלוחות 1 ו-2 הגדרנו את הקטגוריות המופיעות לעיל בקיצורים בלבד.

תיקנים וצבעי שיער, ודיווח במאמרי המערכת על הצלחתם של מוצרים ושירותים אלה.

העתונים הדתיים הציגו לעיתים את אמצעי הפירסום היחיד לארגונים קהילתיים, משום שהמוצרים או השירותים שלהם היו ספציפיים מדי מכדי שניתן יהיה לפרסמם בעתונים המיועדים לקהל הרחב. הפירסומת לא היתה רע הכרחי, שנועד לכסות את הוצאות פירסום העתון; היא הוכיחה עצמה ככלי הכרחי ומועיל לבניין של קהילות. אם קהילה היתה זקוקה לחזן, לשוחט או למוהל, לעיתים קרובות נפתרה בעיה זו באמצעות מודעה בעתונות היהודית. בתי ספר ומוכרי ספרים השתמשו אף הם בעתונות זו כדי להפיץ את שירותיהם.

אולי מתוך כוונה למשוך מספר גדול ככל האפשר של קוראים ומנויים, שמרו בעלי העתון בכוונה על מחיר נמוך למנויים, כמו 1.5 דולר מראש לירחון ו-3 דולר לשנה לשבועון. היוצא מכלל זה היה "The Israelite", שתמיר דרש תשלום של 3 דולר — ומראש. מחירים אלה היו גבוהים יותר מאלה שדרשו עתונים אחרים שהתמקדו בדת, אשר בדרך כלל חייבו את קוראיהם ב-1 או 1.5 דולר מראש לדור-שבועונים וב-2 או 2.5 דולר לשבועונים. אף שהמחירים הנמוכים סייעו אולי להגביר את התפוצה, הם גרמו לצמצום הרווחים. העורכים מעולם לא הסכימו לקבל סחורות במקום מזומנים. כולם התלוננו מרות על אי נכונות הקוראים לשלם תמורת העתונים שלהם, אך לא השפילו עצמם לכדי הסכמה לעיסקות תליפין: גרעינים, ירקות או עבודה תמורת החומר המודפס.

כל העורכים תמכו כספית בעתונייהם, במידה זו או אחרת, כך שללא קשר למטרות ולמניעים המקוריים שלהם הם סבלו אישית מהפסד כספי. דברים אלו נכונים בייחוד לגבי אקמן וליסר, שלא היו להם עיסוקים אחרים לפרנסתם. הגירעון של ויז בשנה הראשונה לפירסום עתונו כוסה על ידי חבר בקהילתו. לאחר מכן כיסתה את ההפסדים חברת ההוצאה לאור שהקים יחד עם גיסו. אקמן קיבל לבסוף תמיכה כספית מועטה מקהילתו ומאנשים שונים בסאן פרנציסקו. העובדה שהעורכים לקחו על עצמם מרצונם יוזמות כאלה, תוך קורבן אישי כה גדול, מעידה על המשמעות שהם ייחסו לעתונייהם.

היה זה קל מדי להיפטר ממנויים שלא שילמו; מעולם לא נעשה שימוש בטקטיקה הזו. כתוצאה מכך, הצטברו פיגורים עצומים, והיחסים בין העורך לבין הציבור החמירו והפכו לפצעים פתוחים ומכוערים. היתה סיבה נוספת שמנעה מהעורכים להיפטר מהמנויים, בנוסף לסיבה המובנת מאליה של אי רצון לאכזב את המפרסמים: הם לא רצו לפגום במשימתם הדתית, ולהקטין את קהל היעד שלהם. העורכים הפיקו שביעות רצון מרובה מכך שיכלו לפרסם בדפוס את דרשותיהם, ולא רק להשמיען מבמת הנאומים, ובכך להגיע לא רק לציבור השומע את קולם.

היהודים נחשפו באופן בלתי נמנע לרוחות השינויים הפוליטיים, הכלכליים, החברתיים והתרבותיים שנשכו בחברה האמריקאית.

לוח 1

תפקיד התוכן הכללי בחמשת העתונים (באחוזים)

Gleaner	Messenger	Israelite	Asmonean	Occident	תפקידים
13	6	17	6	18	מעקב
3	1	8	5	10	גומלין
23	12	16	15	21	העברה
7	2	3	0.4	0.2	בידור
2	2	7	6	6	הסתגלות
3	14	8	5	1	העתונות
2	6	10	10	18	קהילה
28	46	30	24	26	לא מקומיות
20	11	0	29	0	לא יהודים
101%	100%	99%	100.4%	100.2%	

האחוזים נגזרים מן הממוצע בין השנים. הסך הכל קטן או גדול מ-100% בשל טעויות עיגול.

לוח 2

תפקידיהם של מאמרי המערכת בחמשת העתונים (באחוזים)

Gleaner	Messenger	Israelite	Asmonean	Occident	תפקידים
0	0	4	1	0	מעקב
6	6	25	30	11	גומלין
50	42	46	13	27	העברה
0	0	4	1	1	בידור
8	30	17	18	46	הסתגלות
12	10	6	8	7	העתונות
2	4	8	9	2	קהילה
10	8	0	20	7	לא מקומיות
12	0	0	1	0	לא-יהודים
100%	100%	100%	101%	99%	

המאמר פורסם לראשונה ביוני 1993 כ"מונוגרפיות עתונאיות" מס' 139. הוא הובא כאן תוך קיצורים ברשות האגודה לחינוך באמצעות עתונאות ואמצעי תקשורת של "מונוגרפיות עתונאיות", קולומביה, דרום קרוליינה, ארצות הברית.

מאנגלית: אלדרד זלצמן